КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

ГАЗЕТА АРАДУЬЛУ 1923 ШЕРА ДЕНЗ ◆ 149 (4440). ◆ ШОАТТА, 12 декабрь, 1970 шу. ◆ Мах 2 кап.

КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш

ПАРТЕ ДУГ ВАЙ КОММУНИЗМАГА!

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ

Вай Дальхен столице хьаь дийнахь заседанеш еш хиннай бархIазлагIа хержа СССР Лакхехьара Совет.

Халкъо хержараша кIоаргген масс оагIорахьарен дийцар шоашка чIоагIдайта тIалеча лоархIамегIара документаш. Хьабенна нахьа йоггаш я еш, дIахо йо даха хаппа плаапаш а уттаеш, депутаташа къьстта Iимерза хувар Коммунистически парте тIехьавния боккхача лоархIамах, цун хьакъалеча политика вай кохч лоразгIа на боалаш коммунизмага болача новкъа гIолла дIахьалхаш кахьа ухалга Iалашлеш хилар. Парте, цун ленински Централни Комитета йоккха авторитет советски наьха дегаш еккхахь - дукхий хIамаш карагIдувлара ураттаеш, дIахо коталонаш йоахергхалара тешам луш я.

9 декабре делкъел тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета палатай заседанеш хулча зале гулъелар Къамий Совет.

Заседани хьайййлар Къамий Совета председатела заместитела депутата У. К. Рысмамбетовас.

Депутаташа дIахо йийцар 1971 шера СССР халкъа бахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плани 1969 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчети.

Эггара хьалха къамаьл даьча Молдавски ССР Министрий Совета председатела депутата И. А. Паскара белгалдаьккхар, карара пятилетка республикана КПСС XXIV-ча съезда, КПСС ЦК Пленумашц хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш тIагIертта къахьегаш яьккха ха хиннй хилар.

Советски Татаре къахьегамхошта, ялар Татарски АССР Тетюшски района «Путь Ильича» яхача колхоза председатела депутата И. В. Садикова, вай мехкарча беррагача къахьегамхошта а санна, дешна холу экономикен культурен дегIаккхувлара парте еш йола йоккхо.

1971 шера мехка халкъа бахама планея паччахьалкхен бюджетеи проекташа, хьакхайкадир КПСС Башкирски обкома шоллагIача секретара депутата С. М. Веселова. 1970 шерей карарча пятилеткан задаьнеш толаме кхоачашъяро къьагга тешал ду, КПСС ЦК-ни Советски правительствай вай паччахьалкхен экономически ний дIахо чIоагIбара, халкъа хьал-торо лакхъяра из парте XXIII-ча съезда решенеш дерригIа кхоачашъеш хилара.

Туркменски ССР Министрий Совета председатела депутата О. Н. Оразмухамедова дийцар республика къахьегамхоша даьхача толамех. Къьстта белгалдаьккхар из республика истори хьалоделлачул дени па хиннача тайпара дикка боалбе хьувкъам гулбаьча республикерча боамби лелоберашта карагIдаьккхараш.

Цул тIехьагIа къамаьл де доь делар СССР юрта бахама министре депутата В. В. Мацкевича. Юрта бахам дегIабоалабара дешаш, аьлар цо, партеи правительствай хадланза йоакхо еш да. Пятилетка итогаша хьахьокх, КПСС ЦК мартовски (1965 ш.)

Пленумии парте XXIII-гIа съездеи хинначул тIехьагIа юрта бахам дегIабара даькъе кIоаргга хувпамагI хиина хилар. Из тешаме дIаэттаб интенсификаце яьхьа тIа.

Дерригa а массекк ди мара дац Советски Армене ший сийлахь 50 шу даьар белгалдаьккха, — аьлар парте Кировокански горкома хьалхарча секретара депутата С. Х. Оганина. — Юбилейни торжествашка дакъа лоьцаш КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев а хIаьта кхитта вежарашка йолча республикай компартейи правительствайн кулгалхой а хиаро эрмалой халкъа цIейх вай сийлахь - йоккхача социалистически паччахьалкхен деррагача халкъай цIей дир.

Трибуна тIа — Литовски ССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель депутат К. К. Кайрис. — Деррагача халкъа юкъера декхараш кхоачашдеча, аьлар цо, шоашкара доагIаш дола дакъа лоацаш Литвай къахьегамхоша а. Укх тIеххьарча шерашка пле шера плана керттера задаьнеш хаиал хьалха кхоачашъе йиш хилийтача темпаегIа дегIаьхай республика экономика.

1971 шера СССР халкъа бахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плано, белгалдаьккхар ше къамаьл деш ВЦСПС секретара депутата П. Т. Пименова, хьесел социалистически экономика овлашгара совлёнаш.

РСФСР юрта бахама министра депутата Л. Я. Флорентьева хоам бир, укх шера Iалахьмате йоккхача территоре тIа юкъера лоархIача хIара гектара тIара чубена ялата хьуакъам. 15 центнерал тIех хилара. Паччахьалкхен амбарашка чутессай российски ялата 46,5 миллион тонн.

Вай мехко даьха толамаш, аьлар Эстонски ССР Iилмай Академе экономика Института директора депутата А. А. Кеерна, вежарашка йолча ерригача республикай дукхача къамех болча къахьегамхоша хьинар айдаь хьахьегарах хьахиннар да. Эстонски ССР дегIайоалаеча, а кIезигача толамашца белгалдаланавар ер шу. Лакхбенааб республика хьахьегамхой вахара бозрам.

Цул тIехьагIа къамаьл де доь делар Калмыцки АССР Каспийски района «Красинский» совхоза директора депутата А. М. Дефинни - Гаряевна. Оратора на дерра дийцар экономикен культурен дегIаккхувлача республика даьхе толамаш. Цо белгалдаьккхар, цуи къахьегамхошта карагIдаьнача доккхийча хIамашта юкъе социалистически къамий юкъаргIйоацаца цьоагIой кхолламаш деш дола ниваш къьста хьаделлалуш хилар.

Ше къамаш деш Казахстана КП ЦК секретара депутата С. Н. Имашева белгалдаьккхар, республика экономика дегIайоалаеча даьхе доккхий толамаш парте Централни Комитетое Советски правительствай хадланза дас сагна йоакхо еш, сийлахь - доккхача эрсий халкъой дукхача къамех лаьттача вай Даьхен деррагача халкъашен вежарашка новкъостал деш хилар бакъах долаш даьха хилар.

Чкхдоалаш лаьтт 1970 шу — В. И. Ленин вав бIаь шу дуза шу, аьлар ше къамаьл деш Таджикистана Компарте Ленинабадски горкома хьалхарча секретара депутата Р. Ходжаева. Юбилейни шу чкхдоалаш къьстта шера бIаргагу хIана вай парте, деррагача советски халкъо бер мёл боккха болх ба.

Сол хьалхагIа къамаьлаш даьча новкъостама а санна, аьлар депутата ший къамаьл чекхдоалаш, аь хьаллоаш 1971 шера СССР халкъа бахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плани Паччахьалкхен бюджети кхоачашъяра хьакъехь енна предложенеш, СССР Лакхехьарча Совета плано - бюджетни отраслевни комиссеша юкъе а хьош тоадараш юкъе а хьош.

Цу тIеха Къамий Совето чакхдаьккхар «1971 шера халкъа бахам дегIабоалабара паччахьалкхен плана хьакъехьара, «1971 шера СССР Паччахьалкхен плана хьакъехьарен 1969 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьарен» докладаш юкъвате.

* * *

10 декабре ГIурийна 10 сахьот даьча СССР Лакхехьарча Совета палатай заседанеш хулча зале гулъелар Союза Совет. Заседани хьайййлар Союза Совета председатела заместитела депутата Б. Е. Патона.

Депутаташа дIахо кийцар 1971 шера СССР халкъа бахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плани Паччахьалкхен бюджети, 1969 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет.

Ше къамаьл деш, Чусовской металлургически завода машиниста депутата Г. Ф. Петухова белгалдаьккхар, сессе дувцаш дола дешаш хIара советски сага вахара къаштаама хувьаенна хилар. 1971 шера оттаь мерза плани бюджети къахьегамхой тIаьнаргха беррига къахьегамхоша.

Цул тIехьагIа къамаьл де доь делар академика депутата Н. П. Лукьяненкова. 1971 шера а дIахорча пхе шера а юрта бахама лоархIамегIара декхар долаш дус, аьлар цо, хьувкъам лакхбелга, ялати кхьйола продукташ дукхагIа йоалхилга. Из декхар кхоачашдара гIулакха лоархIаме дакъа кхоач селекцеcи семеноводстваген.

Цул тIехьагIа дош делар приборостроение, автоматизаце средствий, управлене системай министра депутата К. Н. Руднева. Цо белгалдаьккхар парте XXIII-ча съездан ЦК Пленумий решенеш КПСС ЦК сентябрьски (1965 шера) Пленумо тIаьнакха экономически реформа принципий дерра тIа керачча тайпара доал дара яькъаца чIоагIа дIайолленна ерригача социалистически промышленность айара боккхача лоархIаме хилар.

Укх шера даза да — Литве Советски Iадал юхаоттадаь 30 шу дизар белгалдаьккхар литовски халкъо, аьлар сессе ше къамаьл деш Алитусски района «Гегужес турмайн» яхача колхоза агроном йолча депутата С. М. Шеиткявичене.

Укх сессе хьоийта тIаьна проекташ а болаш йола 1971 шера СССР халкъа бахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плани. Паччахьалкхен бюджети, аьлар Эстоне КП ЦК шоллагIча секретара депутата А. П. Вадера, — Коммунистически партен Советски правительствай вай социалистически паччахьалкхен экономически ний дIахо айбара, советски наьха материальни хьал-торо хеддаиза лакхъяра даим йоакхо еш хилара дола къьаста тешал.

БархIагIа пятилетка толаме кхоачашъярах даьча хоамаша дег тIара беркаш вай дог оттайт саллара яьнкъалга, ленински дихса не кулгаллен а миллионаш болча къахьегамхой хьинар коммунистически общество толаме хьакъяра тIаддерзадеш а йолча Коммунистически партена, аьлар Ленина цIерагIча Ульяновски автомобильни завода слесарий - электрикий бригадира депутата В. И. Катиова. Городен областен къахьегамхоша пхе шера 1,8-зза дукхагIа эра

(Чекхдоалар 2-ча оагIо тIа).

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

Тахан вай республике дIайолалу районни партийни конференцеш. Цу боккха лоархIам болча кампанена дикка накъабаьхкаб Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой. КПСС XXIV съезда ёийна шерра социалистически яхьа йоаржаяь къахьегача промышленноста болхлоша боккха толам баьккхаб. Хаиал хьалха кхоачашъяь пхе шера план. Укх тIеххьарча хана дукхадола колхозаша, совхозаша, промышленни предприятеша, районаша рапорташ тел юбилейни шера тIаийца декхараш а пхе шера планаш а кхоачашъярах. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша политически организаторски болх тоабарах, къахьегамхой творчески хьинар айдарах даьнна беркат да из.

Дукха ха йоаццаш чакхъяьннача юкъьанцарча партийни организацей отчетно - хоржамий собранеша къьстта дIахьехкар коммунистий авангардни лоархIам лакхбенналга, производственни коллективий вахара цар ю ваинии массе а оагIорахьара чIоагIъенналга. Партийни организацей болх кIоаргга тахка а тоххка цунна анализ йир коммунисташа шоай собранешка, предприятей, организацей колхозий, совхозий болх тоабара партийни организацей лоархIаме лакхбара, массово - политически, организаторски, идеологически болх дIахо а тоабара де дезараш белгалдаьхар.

Юкъьанцарча партийни организацей отчетно - хоржамий собранеша къахьехкар вай парте низ, цун, йохаргIйоаца цхьааргIе парте мутIараш чIоаггIа кхотаденна хилар, коммунизм хьалъяра керда доккхий декхараш кхоачашдара къахьегамхой цо оарцагIбахаш хилар. Собране дакъа лаьцараша дег тIара къоабалдаь тIаийцар халкъа бахам экономика, культура лакхъяра, наьха вахара хьал тоадара парте Централни Комитета чакхдоахе гIулакхаш.

Ноатта дувцар корта болаш а карагIдаьннарийн кхоачамбоацарийн кIоаргга анализа еш а критика а самокритика а йолаш, экономикен культурен лакхъяра керттерча проблемашта теркам тIабохийташ хургья тахан дIайолалуш йола районни партийни конференцеш. Парте районни комитетий отчетни докладаш тIа а, конференце делегаташа а дувцаргла КПСС XXIII съездан цул тIехьагIа хиннача КПСС Централни Комитета Пленумийн решенеш кхоачашъярах, пхе шера плани юбилейни шера тIаийна декхараш кхоачашдарах, районаш экономически, социальни, культурни дегIанхварах, наха юкъе беш бола организаторски политически болх эргабаьккха тоабарах, партийни комитетий балха стилах методех.

КПСС XXIII съездан Централни Комитета Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, укх тIеххьарча хана шоай болх дикка тоабаьб районни партийни организацеша, наьха санна лакхбенаб цар лоархIам, вахара массе а оагIорахьара цар ю политически влияни чIоагIъеннай. Балха формаш методаш эргайоахаш, кулгалделга Iилман лар да тIа дакъа гIерташ, юкъьанцарча партийни организацей лоархIам лакхбеш болх бу парте районни комитеташ.

Цу деррига а партийни конференцешка дувцаргда отчетни докладаш тIа а делегаташа а.

Цар къьстта теркам тIабохийтаргба хIана эггара лоархIамегIдола декхараш кхоачашду хьажара. Масала, промышленни предприятей коммунисташа дувцаргда технически прогресс сихъяра, производства эффективность лакхъяра, планированен экономически стимулированен реформа дерригIа чакхъяккхара, планаши социалистически декхараши кхоачашдара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, производства резервах пайда эцаран экономе режим чIоагIъяран партийни организацеша бечa балхах.

ХIаьта юрташкарча коммунисташа белгалдоахаргда юртбахама производство дегIайоалаергйола, культураш хьувкъаергйола, продукцега дIадолар чухьйачьлоаккхаргдола, хьайбай бахам дегIабохабергйола, кьатIадоагIачь шера дикка хьувкъам чуэцаргбола техникаи хий декхача лаьттаехи дикагIа пайда эцаргбола, производства интенсификаци ергйола наькъаш.

Халкъа бахам дегIабоалабара, экономика айяра дешаш цхьана партийни конференцешка чIоагIа теркам тIабохийта дуйца деза коммунистий идейни бахам лакхбара, массово - политически болх дIахо тоабара партийни организацей, денал айдара, партийни балха стиля методаш эргайоахеш тоаяра дешаш а.

Партийни конференцешка отчетни докладаш тIа а делегаташа а белгалдаха деза идеологически болх тоабара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, коммунисташта марксистско-ленински образовани алара, политически дешара вахарцара, практически декхарашцара бувзамаш чIоагIбара де дезараш.

Конференцей балха юкъе йоккха моттиг дIалоацаргъя культурен бытен дешаша. Советашта, профсоюзашта, комсомольски организацешта ду партийни кулгал тоадара дешаша.

Хови ма хиллара, парте даим йоакхо ю кадраш нийса хоржара, уж лертIа дIа-юха нийсъяра. Царна кхетам балара, уж идейни а профессионально а дика кийчъь хилара, царгара доагIар хьадIхара а царца даим новкъостал дара а. Цудухьа партийни конференцешка цу хьакIехка цIенхашта къамьлаш дергда делегаташа.

КПСС XXIV съезда накъадахара еча хийчон лоархIаме этап я партийни конференцеш. Шеко яц уж дика чакхъяргхилярах а цар республика къахьегамхой творчески хьинар кхы а айдергхиларах а.

Грозненски химкомбината фенола-ацетона лаборатора дика лаборантка хиларах тарра йоаь Трушлякова Лилия Андреевна. ХIандарча электронни приборашца эггара чоалханегIа йола анализаш чакхйоах Лилия Андреевнас. Цуи къоналга хьежача цу балха йоккха опыте лакта гоьзаьи я цуа. Цхьаккха тIалат да доалийташ кIена бу цо бола. Анализ дика, цIена да йоккхача хийланена боккха тийшабола хургба. Цудухьа лабораторий коллективана кулгалле оттадай коммунистически къахьегама ударник йов Трушлякова.

Лилия Андреевнай къахьегамо боагIаш мах баьб. Цуна еннай Ленински Юбилейни медаль.

Сурта тIа: йоккхагIйола лаборантка Л. А. Трушлякова анализ йоаккхаш йола.

С. ХУГАЕВА
тезетa сурти.

ТХЬАМКА ЛЕЛАДЕРАША-ДАЬХЕННА

Юбилейни шера республика тхьамка леладераша беррига шоай ниа тIабохийтабар лакха хьувкъам кхебаран тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаран. Цар хьийга кIа доалар. Доачан бахамий рентабельность чIоаггIа айеш йола из культура дика хьийкъар укх шера.

7 декабрь тIакхоачаш тIеххкхоачашъяьй республика тхьамка юкхара шера план. ПлангIа доха дезар эзар тонн долча паччахьалкхен пункташка дIаккхьчар 1028 тонн тхьамка за е задани 103 процент кхоачашъяьй. Дадахача шера цу хана дехкачул 43 процент дукхагIа хул из. Соахкарчул 1,9-зза дукхагIа дехкад из Ведана района, Ножай - Юрта района — 1,4-зза дукхагIа.

Республике эггара дукхагIа тхьамка декхараш Ножай-Юрта района боахачаш да. Плана 500 тонн йолча 702 тонн тхьамка дIаденнад цар Даьхенна. Республике эггара дикагIа хьийкъад тхьамка цу районе. Шоаш тIаийца социалистически декхар тIехкхоачашдаьд Ведана района тхьамка леладераша а. Планал совгIа тхьамка дIахо а дохкаш я леамаи колхозаш.

Республика тхьамка леладераш дIана тIадоагIача шерарча хьувкъама кийчо еш ба. Цар кердача пятилетка хьалхарча шера кхы а дикагIа из культура хьувкъаде лерхI.

ЙОККХА КОТАЛО

Республика боахамаш кхоачашъяьй паччахьалкхена коартолаш йохкара укх шера план. Задание 'Йохка езараш 5 эзар тонн йолча хIамалехьа паччахьалкхенга царгара дIаккхьчай 5206 тонн коартолаш. Дадахача шерарчул 10 процент дукхагIа ехкай укх шера республика из культура.

Толамца кхоачашдаьд шоаш тIаийца декхараш Сунженски района къахьегамхоша. Планал совгIа 1023 тонн коартолаш а ехка шера задани 161 процент кхоачашйир цар. Соахка ехкачул 1,6-зза дукхагIа ехкай цар из культура.

Коартолий лакха хьувкъам дебаьбар цу районерча «Путь к коммунизму» яхачеи XX партсъезда цIерагIчеи колхозаша. Район бIарчча хьайццача юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 110 центнер коартолаш чуеций.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Октябрьски буруадеттача управлене коллективаста юкъе къьастта дика болх барца белгалъяьннай Саламатин Дмитрий керте латта бригада. № 186 йолча 5300 метр кIоаргача скважин тIехкIоаргга буруа тохаш ба бригада болхлой. Керда технологе юкъе а кхухьаш, планаш толамца кхоачашъю цар. Масала, ноябрь бетта ер 109 процент кхоачашъяьй. Шу долалехча дена планал совгIа тела буруа 130 метр совгIа да. Материалаш, кхьйола мьхера хIамаш кхоара чотах итташ эзараш сомаш кхоадаьд. Цу бригаде дика къахьег буруадеттараша ян Доншова, Петракова, Кругликова. Буруадеттарий гIончаша Лоптева, Филатова, Довлетмурзаева, Ткачева.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

БЕТТА ТIАРЧА ШОЛЛАГIЧА ДЕН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕ ЙОЛАЕННАЙ «ЛУНОХОД-1»

ТАСС ХОАМ

1970 шера 8 декабре Бетта тIара ди дIадоладеннад Бетта тIарча ДогIай форда районе. хIаьта «Луноход-1» яхача автоматически аппарато бувзача балха керда этап дIайоладаьй.

Цул хьалхагIа, 24 ноябрера 8 декабре кхаччалца йIаьхъенна Бетта тIара буйсе йолча хана. «Луноход - 1» яха аппарат меттахьа на йоалдиш лаьттай, цхьабакъда, цун приборий отсекера приборашн системаш дIахо болх беш хиннай. Цу юкъа радиобувзама ши сеанс хьй автоматически аппаратаца, хIаьта уж еча хана хьанийцай цун ерригача системашка лертIа режимаш, хьал, болх беш хилара тешал деш йола телеметрически информаци.

Бетта тIехен тIа Цельсе 130 градусал дукхагIа шелал йолча хана лунохода приборий отсеке кIезига мара куша да луш Цельсе 15 градус гаргга йIовхал хиннай. Лаьрхlача тайпара температурни режим лоаттаеха Iалашдаьь лунохода корпусе чу гIолла дела газ йIоахъеш йолча йIовхала къьстта изотопни источнико.

Цу тайпара, советски автоматически аппарато космически вакуумех лохача температурайн хьалашка толаме кхоачашъяьй Бетта тIарча буйсан программа.

Луноход лаьттача районе Бетта тIехенна лазерни локаци яра хегаь эксперименташ хьй 5-чеи 6-чеи декабре СССР Iилмай Академе Крымски астрофизически обсерваторе. Лаьттан тIарча аппаратура Бетта тIа яхийтай, белгал а хьй лунохода тIа оттайнча французски специалисташ а кийчъяьча лазерни отражательгара йоагIе, къоастам боллаш хьалхехка сигналаш. 1970 шера 9 декабре «Луноход-1» яхача автоматически аппаратоца цхьа сахьот гаргга ха дIалоацаш йIаьха радиобувзама сеанс хьй, хIаьта из еча хана балха кердача этапа кийчо яра операцеш кхоачашъяьй. Малха батарей хьа а йийлла, аккумуляторни батарей чура электроэнерге запас юхаметтаоттаьра дукхагIа зорана ток хьаэцилга IалашдергIйолча тайпара Малхага нийсъяь дIаоттаьяьй.

Телефотометрай новкъосташа Лаьттан тIа Iочуяьннай цу дела аппарат лаьттача моттигерча Бетта тIехен панорама а хIаьта кхитта Бетта тIа хьалбоалаш лаьттача Малха сурт а.

1970 шера 10 декабре аргIан сеанс йолча хана гаьнарча космически бувзама Центрера еннача командагIа йолаялайтай Луноход. Бетта тIехен тIа гIолла цхьанахьара кхычахьа ухача хана кхитта массехказа юха а хьайзай аппарат. Телевизионни системаш Лаьттан тIа Iочуденнад шьера къоастадуш дола Бетта ландшафта сурташ.

Тохкамаш дара программана юкъедоагIар Бетта грунта механически свойствай мах бега а.

Сеанс йолча хана хьинйай эшаш йола, лунохода тIарча системаш боаррамагIа болх беш хилара тешал деш йола телеметрически даннеш.

Лунохода дIахо управлени ю гаьнарча космически бувзама Центро. Iалмаи тохкамаш дараи эксперименташ яран оттаьь программа толаме кхоачашъеш я.

РЕЙД

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА

Укх денношка МалгIабика района боахамашка жа Iангара дахара миата кийчо хьй хьожаш хилар тха рейдови бригада. Эггара хьалха «Ингушский» совхоза жешка хилар тхо.

Из бахам кIашагIбеллача дена цхьанна а шера жа леладаро пайда беннабац совхоза. Цхьабакъда укх шера бархI эзар сом цIена пайда баьб совхоза жей бахамо.

Совхоза кхоалагIча отделене заведующе Гунаев Iумара дувц:

— Хьалхагlа кIезига терко йора тха бахаме жен. Эрзахи чахи тIехка тховнаш я долаш цхьан оагIорехье мара цена а доацаш кхоаленаш хулар Iэй уж чудоаккхаш. Лавар чуухар, цкъаза чухарцаш а нийслора. Цудухьа жа каст-каста цамогаш хулаш доврэ. Кхоачамболлаш Iалашдавар доакъар а Геттара халача наькъашка гIолла гIаккхахьа дезаш хулар желашта довкъар. кхьйола хадош нийслора.

Ингта хаш гIулакхаш хIана. Укх шера жа Iангара дахара дика кийчо хьй «Ингушский» совхоза хьайбеш леладераша. Ертача кироншкахь хьалъяь дика капитальни гIишлош я дахка жа латтараш Iалашдаь дукхагIа хола доакъар желашта юкхе латт. Дика хьалаш вIаштIехьдаьхад жа леладерашта а. Цхьабакъда, дукха да совхозе кхоачамбоацараш а. Масала, Э. Исмаилова леладу жа лоаттадара дIадахача шера хьаль желаш кораш доацаш мух чу а хьекхаш я. Вийсан жена кIалхьарна на хьатIа на дехьаш моттигаш а нийсъу. ХIаьта из мара цIи отаре яц совхозе юкъе силос йоацаш. ДикагIа дацар гIулакхаш йоккхагIа йолча жа Iуно Гардалоев Сульяна кулгалдеча бригаде а. Тхо цун желашта дIа тIадолхаш йол хьаш доакъар жа. ХIаьта жа Iуй биисан жа лат таргдолча моттигашка чех кIал хьарцар деш боаккар.

— ХIана ехк Iа жа лакхи доладеча хьайна чIоагIа эшаргбола йол? — аьнна совхоза шоллагIча отделене управляюще вов. Коригов Хьасано аьнга хаьттача вов. Гардалоева аьлар — Кхы цхьаккха тайпара доакъар да хилча йол, мукъагIа из юъайича воалийсо. Жена кIалхьар йа тоъергдолаш дацар дехIадена хиина че а. Цул совгIа аргIаккара йол, кхьдола доакъар хьатIада цаI мара тоар а яц еа.

Исмаиловеи Гардалоеви санна жена кIалхьарцар де ча доацаш бага́р боккхагIа боле жа Iуй С. Салтиреви И. Аздороьи. ХIаьта цар жа латта желаш а лертIа Iанна кийчъянна ер. Кораш кизгаш тохаьза дар укхаза а.

Ясиев Хасмахьмада кулгалдеча жа леладеча бригаде хьаккьяча тхона бIаргаьай горьсоалозаца силос а яхьаш хьаьоагIа эIамига саг. Из вай йоккхагIча жа Iуй гIонча. Дока яр цо яхьаш хинна силос. Йокъаешнача хьажкIех кийчъяь яр силос, хIаьта цу тайпара яр жево дикагIа юъ. Цо устагIий дикагIа тоадолийт, хIаьта мовнача хьажкIех кийчъянча силоса цхьадола жа хаиал хьалха дохкийт, ча кIалтесса кийчъяьр укхаза жа чулатта моттиг а. Цхьабакъда укхаза а корех шелал чу на ахийтарна даь хIана дацар.

Наьтза да совхоза жа фермашкара гIулакхаш. Де дезар да кхы тIехьа а на тетташ укх деношка дерригача кораштa кизгаш тохар. Цул совгIа силоса кIоагаш а хьаделла деза, хIана аьлча, доа дилла арара бун къайланьнай. Цудухьа хьалха санна арара дила чуухаргдац жа. Царна доакъар декха деза хIанэ. ХIаьта хIана цамогаш хиннa с гIелбенна устагI меттабоалабе хала хургда. Хаинахьа хьатIакхахьа деза желашта ча, хий, кхыдар. ХIаьта ча хIара денна цхьацца-шишша лафет а на яхьаш, машина хьатIа а дена аргIаш а даь желашта юхе дIаоттаде деза. ДукхагIа теркал де деза жа Iуита эшараш а.

Во кийчо хьй Iанна «Кавказ» колхозе а. Цу колхоза шоллагIча бахама хьалхарчеи шоллагIчеи жа Iуй бригадашка хилар тхо. ШоллагIча бригада желашта юхе эрадаьха латтар жа. Жена кIалхьарцара дена да мотташ дар тхо царна хьалхашка ялар. хIана аьлча из даа Iоберзаш цхьа устагI боьнар тхона. Бригада йоккхагIа волча жа Iуита Курбанов ГIапурага хьаттача гучадаьлар жена кIал да ухлар царна яа тесса суданка йол йолга. Суданска баьна йол яле хIана ваи цар из. аьна хаьттача, — дIатIа а дахе хьажал цо, из жена юалургйий, хIаьта йпача а пайда баргбий, — жоп делар ГIапура. Цецваллал сома яр жена яа тессача суданска аьла вIегIаш. Эра ба аьлча ахтагIа тешаргволаш дар йол а яхаш цар жена хIана декха доакъар. Цунна юкъе эггара дукхагIа итт процент мара хургьяц жево юаргъяр. Цул тIехьагIа цар аьла аргIашка хьежар тхо. Даьнегl цхьа аргIа мара дацар жена пайдапе йолча аьла. цхьан аргIацара йол кIалхьарцара мара пайдана яцар. Хьекхачул тIехьагIа хаинахьа хьал на эшарах йохкаенна. Iаьржьенна яр йол.

— Цу тайпара доакъар а дехкаш жа кхоабе хаиал хьалха дахкаргда уж. Тха колхоза правлене массехказа дийцад аз из йол жена юхе пейдана яц яхаш. цхьабакъда из дувцанох пайда хилаш, — йоах Курбанов ГIапура. Жена пайдане йоаца дукха йол я боахама кхыча желашта уллув а.

— ДIадахача шера кхы а совгIа дар тха хьалаш, — дувц ГIапура. — Телхар мара яIайла а яцар йол, цунца кхьбача жерча Iодаь Iоахарий еало хулар царна бIарахьежача цхьаькха ай доацаш уж да моттаргдолеш. Цхьабакъда шишкхо де даьча дийста а дийсте довр Iоахарий. ХIаьта ветеринарни лор хьежача, цо аьлар дегIаш белок кIезига хиларах Iодешие а «Кетуверна» яха лазар кхийтта хилар да уж довлга. Иштта 150 совгIа Iаьхар белар тха. ХIаьта цу гIулакха тхо бехке доацашехьа колхоза хиина ве дIатахка тха дийзар. Укх шера а из хала таргьт. «Кавказ» колхоза кулгалхоша хIадахача шера шоаш даь гIалат дик а на долийтаи жа леладара болх лертIа вIаштIехь на бакхарах тамаш ю саха. Царна моттаь хургда жа Iуй шоай ахчах колхоза жена доакъар лоаттаде декхарийла ба? Доашпа аьлча хIана жа дахка хе гарга гIертача хана дика доакъар тIаоза деза. Из кхоачамбоацар доацпача хана хIана да доаккха соахк санна юха а довргда Iоахарий. ХIаьта жа геттара тиндевна бIаьстанга хергда.

«Сердало» газета рейдови бригада: М. КОРИГОВ, «Ингушский» совхоза керттера ветеринарни лор; С. ЯСИЕВ, «Ингушский» совхоза жа Iу; М. ХАМАТХАНОВ, «Сердало» газета болхло.

ПАРТЕ ДУГ ВАЙ КОММУНИЗМАГА!

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ

(Чистехоьлар. Доладур 1-ча агIо тIе).

хийцай промышленин продукци, хIаьта къахьегама оьсарле цкъал алаззел лакхьий.

ХьалIадоагIача пхе шера промышленности юрта боахами дегIабоалабара Псковщина къахьегамхой кхоачашде дезача доккхийча декхарех дийцар парте Псковски обкома хьалхарча секретара депутата И. С. Густова. Къаьстта белгалдаьккхар по области боккхача лоархIаме деле лен лелабара гIулакх.

ВархIагIча витилетка лоархIамегIарча итогех пеI и Малхбузехьарча СибарегIа, эгтара хьалха Тюменски областе мехкдаьттеи газа довха йоккха промышленность хьаяр, аьлар «Тюменьнефтегаз» Керттерча управление начальника депутата В. И. Муравленкос.

Къамел ду Таджикски ССР Министрий Совета председатела депутата А. Казарова. Цо белгалдаьккхар, докладашкеи депутаташа даьча къамелашкеи мехка халкъа боахам дегIабоалабара даьхача толамийи кердача перспективайи хьакъехьарча данкеша дог гIаддугаш а советски халкъ ленински наькъагIа бIубенна дуташ йолча коммунистий хьакъелеча партех, цуй Центральни Комитетах, Советски правительствах докхал дийташ а хилар.

Ленински юбилей йолча шера, аьлар Армянски ССР Iилмай Академе президента депутата В. А. Амбарцумяна, эрмалой халкъа ирзз хилар Армяне Советски Iаьдал оттадаьй Коммунистически парти хьакъи 50 шу дизар белгалдаккха. Республикн бохлоша, колхозни ахархоша, интеллигенце из башка - дика ди белгалдаьккхар промышленин юртбоахамел производства, Iилман белхий плаваш тIехкхоачашъярца.

Цу тIехь Союза Совето чекхдаьккхар «1971 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхан плана хьакъехьара», «1971 шера СССР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьарел 1969 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьарел» лекладаш юцнилга.

* * *

15 саьхьт даьлча Йоккхача Кремлевски дворце дIайолаелар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен цхьана хиппа заседани.

Гулбеннарша чIоагIа тIоараш а детташ тIайнйар лошашка хьачубьнна новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, М. С. Соломенцев.

Зале бар Iалхьмате дукха хьаший — столица а Московски областа а къахьегамхой викалаш, Ложашка — кхыча мехкашкара дипломаташ, советски довзол дехьарел журналисташ.

Заседани хьайийллар Союза Совета председатела депутата А. П. Шитикова.

Депутаташа а хьешаша а хьалгIоттарца сий деш дагалаьхар 9 декабре кхалхе депутат А. И. Микоян — гIоранашна самолетий конструктор.

Цул тIехьагIа дуьйна оттадаьча хьалхарча дешах—«1971 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара плана хьакъехьар» дош хадаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместителa, СССР Госплана председатела депутата Н. К. Байбакова. Цо белгалдаьккхар СССР Министрий Совето юкъа оттаяь 1971 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара плам планово-бюджетнии отраслевойн комиссеша, депутаташа. Союза Советен Къамий Советен заседанеша йизза къобалъяьлга.

1971 шерарча планага хьожача дапа планово-бюджетнии отраслевойн комиссеша, цу комиссей содокладашка, къамаьлаш даьча депутаташа халкъа болхамерча йоккхийча торонех халкъа боахама планаш сихагIа а дикагIа а кхоачашъяра тIаерзаяь дукха лоархIаме предложенеш тийлар.

Оратора хоам бир, уж еррига предложенеш правительствае тIа а ийцай, хIаьта халкъа боахама плаваш тоае езаяча тайнара тоа а ергья, аьппа.

Дукхача депутаташа, дIахо дуьй оратора, производительни инзаш дикагIча тайпара хIа-юкъ кийсдара а кхы тIа керда предприятеш производствени объекташ хьалъяра а капитальни вложенеш материальни ресурсаши хьахеца, аьнна предложенеш тийний. Цу предложенешка КПСС ЦК-си СССР Министрий Советов тIадиллараx хIанз СССР Госплано вIаштIехьйоаккхаш латтача 1971—1975 ш. ш. — пхе шера плана проектага хьежжа массе а оагIоразьяра хьожаргба.

Н. К. Байбакова лоаша дийцар 1971 шерара халкъа боахама плана проект юкъацача хаяна сесса гIоттадаьча лоархIамеча дешаех.

Укх вай сессе аьлар Н. К. Байбакова, боахамен культурен лоар-

хIамеча дешаех лаьца предложенеш тийний. Дукхача депутаташа критически замечанеш аьй цхьайолча министерствай, СССР Госплана, кхыча организацей балхах. 1971 шераче халкъа боахама плановах шиина а палатай планово - бюджетнин отраслевойн комиссеша тийнача предложенеша аьча замечанеша, хIаьта ноттта депутаташа тийнача предложенешкеи критически замечанашкеи ахийтача хаттаршкеи, хоам бир оратора, хьажарг а ба царех тIаэша йоаттIаш йола решенеш тIа а эцаргья. Цу хьакъехьа депутаташи тIехьагIа хоам бергба.

1971 шерара халкъа боахама план СССР Лакхехьарча Совета укх вай сессе, аьлан ший къамаьл йистелоалиш Н. К. Байбакова, чIоагIаеуйла тIаяхийта а критика еш а йийцар мехка экономикa дегIайоалалара керттера проблемаш...

Палаташка къаьст-къаьста голосовани а еш депутаташа чIоагIа тIоараш а деттаи цхьа барт болаш тIайнйар 1971 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана хьакъехьаро Закон.

Закона тIа къоабалъяьй Союза Советен Къамий Советен планово - бюджетни отраслевойн комиссеша тодлаьраш теркал а деш СССР Министрий Совета хьачуеннe 1971 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен план. Цу плана керттера хьоккхамаш чIоагIдаьй.

Потребленеген накопленеген дIайохийта къамаи доход 1970 шерарчул 1971 шера 6 процент дегIайоагIаргья, промышленноста продукци 6,9 процент дегIайоагIаргья, цу даькъе: производства средствай производство—6,7 процент, бахача пеха эша предметаш арахецилга — 7.4 процент.

ХьатIадоагIача шера бахача паьхи хIара саго сих йола реальни доходаш 4,7 процент лакхлургья, паччахьалкхении кооперативни поллени товарооборот — 6,4 процент. Капитальни вложенеи чотах 5,9 процент дукхаIа хьалдергла вах чубаха цIенош.

Балхе деп повестка шоллагIча дешах — «1971 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджеташ 1969 шерара СССР паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахь» къамаьл дир СССР финансий министра депутата В. Ф. Гарбузова.

СССР Паччахьалкхен бюджете проектага, аьлар цо, боккъонча хьежий СССР Лакхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен планово-бюджетнии отраслевойн комиссей, из массе оагIорахьара йийцар СССР Лакхехьарча Совета палатей заседанешка.

Палатай комиссеша аьча заключенешка а Лакхехьарча Совета депутаташа даьча къамаьлашка белгаллоахар СССР Паччахьалкхен бюджет коммунизм хьалъяра, КПСС XXIII съездой КПСС ЦК Пленумашен хьалхашка оттадаьча декхарша боккъонца хIа из дехха йолга. 1971 шерара халкъа боахама плаш ларде а дуаеш оттаяьй бюджет, цо мел эшача средствашца Iалашду социалистически экономика дIахо а дегIайоалаелга, Iилма - технически прогресс сихъелга, халкъа хьал-торо даккъелга, мехка обороноспособность чIоагIъелга.

Депутаташа Герасимовеи Розенкосеи Къамий Советен Союза Советен планово - бюджетнии отраслевойн комиссей цIерагIа а, хIаьта ноттта къамаьлаш даьча депутаташа а йизза къоабалйир СССР Министрий Совето хьачуенна бюджета проект.

Палатай комиссеша тийнача предложенешка хьежжа 154,5 сом хасамъяргья бюджета доходаш, царех оборота тIарча налогех — 90,8 миллион сом, пайдаш тIара дIачутела ахча — 43 млн. сом, керттерча даькъе бахача пеха эша товараш арахецара планаш лакхьярахи цар ассортимент тоадарахи чотах хе лерхI из. Цул сонгIа, моладу хьатIайоагIа сбораш налогаша юкъаенна йола тайп-тайпара доходаш 20,7 млн. сом дукхагIа хулийталга.

Кхы тIа а тудадьнна 154,5 млн. сом Союза Советен Къамий Советен планово - бюджетнин отраслевойн комиссеша союзни республикай Министрий Советий декарга хьежжа дIадахийта лерхI: районни центреш, района карара городаш, боккхой поселкаш тоаярга — 52 млн. сом, больницаш, школашта, кхыча социальникультурни учреждениешта инвентари оборудовани эларга — 30,3 млн. сом, школашта, больницашта, берий, кхыча социально - культурни учреждениешка — 30 млн. сом, школе даха ха йоацача берий учреждениешта инвентари, оборудовании эларга — 5 млн. сом, больницашта реконструкци ечеи приспособленеш ечеи — 12,7 млн. сом, юртийн поселкови Советий помещенешта ремонт ярга царна мебель эларгеи — 24,5 млн. сом.

СССР Министрий Совето сона тIадиллад цу вай йийцача — предложенешка хьажаьлга, а уж тIаэна йиш йолга а хIахайта, аьлар В. Ф. Гарбузова дIахо.

1971 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджета проектага хьожача а из юкъача а хаяна оттадаьча дешашка лаьрххIа хьожаргья СССР финансий Министерство, хIаьта царех хетачох СССР Министрий Советага хоам а бергба. Цу дешаех дIанийцача решенеех депутаташка хавпахьа хоам а бергба.

1971 шерара халкъа бюджета боахама плани толаме кхоачаш а тIехкхоачаш а ярр доккха декъе

доацарга вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь, йоккхача программа кхоачашъеча.

Палатай депутаташа къаьст-къаьста голосовани еча хана цхьа барт болаш тIайийшар Союза Советен Къамий Советен планово-бюджетнии отраслевойн комиссеша доход 160.971.463 эзар сом, расход 160.770.966 эзар сом, расходел доходаш 200.497 эзар сом дукхагIа хилда аьнна хуппамаш даь 1971 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджетах йола Закон.

Хелкъа боахамга — еза - йоккха промышленность, гIишлошъю индустри, ейтен кхачани промышленность, юртабоахам, транспорт, жилищно - коммунальни боахам, халкъа боахама кхыдола доакъош дегIадоалайдарга дIадохийта ахча хьатIадоагIача шера 77.029.349 эзар сом хургла; социально культурни мероприятешка дIадохийтар — 58.522.321 эзар сом, цу даькъе паччахьалкхен специальни страхование бюджетера 18.489.460 эзар сом.

Мехка оборонага дIадохийтар 17.854.000 эзар сом хургла 1971 шера.

Закона тIа союзни республикий паччахьалкхений бюджеташ оттаьй.

СССР Лакхехьарча Совето чIоагIъяьй 1969 шера СССР паччахьалкхен бюджет доходашта 140.032.994 эзар сома расходашта 138.530.688 эзар сома долаш а доходаш расходел 1.502.306 эзар сом дукхагIа йолаш а кхоачашъяра хьакъехьара отчет.

Деп повестка кхоалагIа пункт—СССР Союзеи союзни республикайи законодательства Ларрдай проект юкъа йоллелар сесси. Доклад йир СССР Лакхехьарча Совета къамий совета юртбоахама йолча массазарча комиссе председатела депутата Н. М. Борисенко.

Н. М. Борисенко доклад чакхьваьначул тIехьагIа СССР Союзеи Союзни республикайи хии законодательства Ларрдай проект юкъа болабелар депутаташ.

КПСС Саратовски обкома хьалхарча секретара депутата А. И. Шибаева белгалдаьккхар, из дош лувцилга 1971 шера халкъа боахам дегIабоалабара планаца айхха дувзадена хилар.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча СССР мелиорацеи хии боахамеи министра депутата Е. Е. Алексеевске дийцар хих пайда эцара проблемах, производства лоархIамегIара средство из хиларах тарра.

Ше къамаьл деш Ставропольски крае Георгиевски района Шаумяна цIерагIча колхоза председатела депутата И. Л. Козыра хоам бир, дукхача боахамий хий деккача лаьттай хIара гектара тIара 40 центнер ялата йоаккхаш ялтарах. ХIаьта Шаумяна цIерагIча колхозега кхыча мероприятешца нхьана хий декхоро йиш хилийтар хIара бIаь гектара тIара 54 эзар сома маьха продукци йохка.

Цул тIехьагIа къамаьл дир къахьегамхой депутатий Донецки областной Совета исполкома председатела депутата Д. М. Гридасова.

Донбасса къахьегамхой цIерагIа депутата дог тIара хьалдалар хии законодательства Ларрдай проект.

Сесси хьажийта тIаена законодательства проект, аьлар Казахстана КП Джамбулски обкома хьалхарча секретара депутата М. Б. Иксанова, хина рузкъа паргте еш йола йоакхо сапна, вай общества производительни инзаш дIахо дегIадоалаялара тIадерзадаь гIулакхаш дерригIа чакхдахар сапна лархIа йоагIа.

Цу тIехь прениш чакхйоал.

СССР Лакхехьарча Совето палаташка къаьст-къаьста яьча голосованеца массева раьза а волаш тIайийшар «ССР Союзеи союзни республикайи хии законодательства Ларрдош чIоагIъярах» йола Закон.

Лакхехьарча Совето сонаш бир 1971 шера 1 сентябре деза законодательства Ларрдаш дIайолае. СССР Лакхехьарча Совета Президиуме тIадиллад СССР Союзеи союзни республикайи хии законодательства Ларрдаш дIайолаелийтара порядок оттаеде а ССР Союза законодательства Лардашка хьежжа ийсде а. Союзни республикай Лакхехьарча Советашта а ноттта тIадиллад союзни республикай законодательство ССР Союзен союзни республикайи хии законодательства Ларрдашка хьежжа ийсделга.

Цул тIехьагIа дуьйна оттадаьча дийнагIча — СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьарча — дешах даьча къамаьл дир СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата М. П. Георгадзес.

Цо хоам бир, бархIазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хиначул тIехьагIа дIаяхача юкъагIа Конституце дIадехаранца хьежжа СССР Лакхехьарча Совето чIоагIде дезаш йола Указаш СССР Лакхехьарча Совета Президиумо арадаьха хилараx. Уж Указаш арадахаиза даргдоаллаш хьаьр хьахьекхар докладчика.

СССР Лакхехьарча Совето СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдир, доагIаш дола законаш сопаьмаш тIайийшар.

Цу тIехь шай болх чакхбаьккхар бархIазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сесси.

(ТАСС).

«СЕРДАЛО»

2-ча агI. 12 декабрь, 1970 шу.

«Красный молот» завода № 13 йолча цехе дика вовзаш, сийлеш ва коммунистически къахьегама ударник, слесарь-сборщик Асирьянц Роберт Аванесович. Ший ла ка клеймо а йолаш ва из. Экспорте продукци а цо кийчъер. Сменан нормаш 170 процентага дIакхочийт цо. Шийна цхьана йоалла пхе шера план кхоачашъяь а 1971 шерара февраль бетта дезз тIадоагIача шера чотах къахьегаш ва Роберт Аванесович. Цун къахьегама боагIаш мах а беш дукхаза баркал кхайкадаьд, кхчан премешн Сийлен грамоташи тийнай. Эггара дезагIа совгIат лоархI цо Ленински Юбилейна медаль. Парте XXIV съезда сийна вахте латт иов. Асирьянц.

Сурта тIа: Р. Асирьянц болх беш воаля.

И. Плиева сурт.

РЕЗЕРВАЕХ ПАЙДА ЭЦА

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозо укх пхиттий бIаьнахь юбилейна шера заданеш а кхоачашъяь дукха ха а, хIаьта вир бетта тIехкхоачашъяьй юбилейни шера заданеш а.

Парте XXIV съезда сийна лакха декхараш тIа а ийна тIехьарча шин бетта планал сонгIа шоаш йоккха лаьрхIа продукци балха теннаш даккдаь дIалуш я боахама фермай коллективаш.

Керттерча даькъе производства резервех нийса пайда эцарах хьахиннa хIана да из. Къаьстта чIоагIа тeркам тIабахийтабар боахаме устагIан дулх дукхагIа даккхара. Дерригга колхозо хIанз паччахьалкхенга лохкача дулхах 66 процент устагIан дар да. ХIаьта боахаме укх шерашка 49 эзарнегара 51 эзарнега дIакхоачам жа леладелга белгалхьнча хоорга из кIезига доаналга. ХIаьта наьх дараш 16,5 —17 эзар хулийт цара юкъе.

Колхоза леладу жа биткъа хьоаса бола тIехдина тха дуьл дола Грозненски фух да. Дулх дукхагIа даккхар дукьа цу фух долча жех хулахан тхинен дика лоархIаш дола остроrожский къилбаседакавказский фух дола кой кхетийта лаьрхIар боахаме. Из дара Воронежски областерча «Евдаковский» яхача совхозера нийса кой доаладир. Ниттa цу кхаь фух долча жена промышленни хьисапе скрещивани йир боахаме.

Цу гIулакха лаьрхIа хьалхе шоай боахамерча жех дикь Iул вIашагIтехар боахаме. Цу Iуллашта юкъе лахар къадаларна кхы тоалургдолаши, тIера доаккхаш дола тха во долеи жеч. цухуьа 1969 шера гуракь дулха аьна комбинате дIачудала кийчдаь дар уж. Царех пхьадараш лазараш кхийта а дар. Цхьабакъда боахама специалисташа лаьрхIар кхы а цхьан шера уж боахаме дита а, хIаьта цана кхычахьара доладаьччарца цхьана промышленни хьисапе скрещивани яьчул тIехьагIа эргадаьккхача фух хьахинна Iоахарий пха гуйре тIакхачалца дегIадоагIадаь шоай водношна цхьана паччахьалкхента дохка. Из да а дир нитта. БIаьстан юкхьанна уж жа дахкийтар дукха 10 сентябре болх дIа а болабаь октябрь хьатIаттача хьалхарча деношка цу дик Iулашцара жена искусствени осеменени яь баьлар боахаме.

Колхоза специалисташа лийрхIача тайнара февраль бутт дикъекхоачаш дахка леладелар жа. ХIаьта 3 март хьатIаттача дерригаш дахка а даьлар. Хьахинна Iоахарий шоай нoанoшпара къоастадаь даллалца доакъар. Iунал, кхыдола гIулакх цкьатарра доаттадеш лелаlир. ХIаьта даим хьахинна Iоахарий сиха дегIадахара мишта хьожаш тIахьожаш доаттабеш хилар совхоза специалисташ фермай белхлойн. Остроrожски фуна осеменени яьча жеца хьахинна Iоахарий сихагIа дегIадоагIаш хилапца дегIа ондагIеи делагIеи дар, къилбаседакавказски фух даранца аьд тьахиннaчарел. ХIаьта цIенача фух дола Iоахарий царех а дегIа зIамага дар уж хункха лаьгIагIа дегIадоагIаш доланаь. Из баьхан долаш аьх бетта кхаьбача Iодаьча шера паччахьалкхента дохка мегардолаш тоаденна хул эдаьча фух дола Iоахарий. Цул сонгIа ловкалеьха хункха деце а тха доакх цу Iоахараш тIера. Ялх бутт баьнначул тIехьагIа даргача остроrожски фух даьннача Iоахарашта тIера даьккха тха 6.5 сантиметрга дIакхбачаш дIоахал долаш хилар. ТIаккха 4 сантиметрал лоацагIа тха долаш хиннараш вIалла ларга а ца лоргаш дукха дIаделар.

Нитта хьахиннaчa 2555 Iаьхарах ца доргаш бекхар 99 мара бацар. Уж Iоахарий харгарах боахама кхы тIа а 4011 килограмм тха дехкар дIаьхенга.

ТIаккха дукха мишта хилар эдаьча фух дола Iоахарий гурахь дохначa хана? Эзача юкъера лаьрхIача хIара Iаьхар 30,1 килограмм доаш долаш хилар. ХIаьта цIенача фух долча Iоахарашца нийсдача остроrожски фух бола Iаьхар 5 килограмм безагIа бар. Из баьхан делаш кхы тIа а 6207 килограмм дулх дахкка аьттув баьлар боахама. Цул сонгIа царна тIера даьккхача тхах даьккхар а лаьрхIача из керда гIулакх вIаштIехьдаккхарах 67 эзар сом пайда баьлар боахама. ХIаьта цунна цхьана устагIан дулх хукхагIа даккхара чIоагIа пайдане йола резерв хьагуча а яьккхар. Iодаьча шера доккха йиш йолаш онадаха йиш хургьяц уж жа, нагахьа санна февраль бетта цу Iулашцара жерч дахна даргдола гIулакх по дой. Из нитта хургда хиннахьа, сентябрь бетта цу жена осеменени яь йоаккхе. ТIаккха февраль бетта Iобаь Iаьхар август, сентябрь бетташка паччахьалкхен комбинате дукха аьнна дIачубала йиш хургьа.

Лакхе дийцачох цхьайола вывода йича бакъахьа хет. Дулх дукхагIа даккхара грозненски цIенача фух долча жена остроrожски фух долчарца е иза промышленни хьисапе скрещивани, хIаьта къилбаседакавказски дараш цу гIулакха пайдане дац. хIана аьлча цу тайпара хьахинна Iоахарий цIенача фух долчарех хайра делагIа хилац. Царех Iаьхар Iобаьча хана 5—5,5 килограмм доаал долаш хиларца сиха дегIабара мел эшар долаш Iалама а кхийола а хьалонаш ла низ тоьаш хул. Кхычарел дукхха сихагIа дегIабар бахьан долаш пхь ах бутт баьннача хана массехь шу даьнна боккха устагI сапна онда а бол. Цул сонгIа бехкалехьа 1,7—1,9 килограмм тха а довккх хIаране тIера.

Промышленни хьисапе скрещивани яра лаьаллагIа е пхеанеяа дакха деза жерч хьакъоастаде деза. Хьахулаш дола Iоахарий доккхий хилар царна ца IаткъайтагIа. Из деча боахамий Iуланица 43 —45 процентага дIакхоачаш даьккхаш йола жерч хилийта деза.

Боахама специалисташа лерий тIхлой цIенача грозненски фух жеца плененной болх барди Iул юхаметтаоттадарш 32—36 процент дахкаш дола жерч кхача тоьаш ба аьнна, хIаьта цул сонгIа 8—10 процент дахкаш дола жа а леладергда боахаме остроrожски фух долчарца дебалдра. ХIаьта цу гIулакха цIенача фух керттера Iул вIашагIтехачул тIехьагIа выбракowка яь жерч хьакъоастадий къаьстта леладу.

Боахамерча кхрь фермех укх шера дикь цIенача грозненски фух долча жеца фу тоадара болх беши Iул юхаметтаоттадара мел эшар деши ду, хIаьта кхоалагIча ферме промышленни хьисапе скрещиванн яра хьакъоастадаь жа леладеа. Из ферма боахаме товарни лоархIаш я, хIана аьлча цига леладу жа дерригаш а доахара кхоабаш доланда. ХIаьта цу фермера жа воних фермашкарча жех ца кхетийтара мел эшар де а деза.

Тайп - тайпарча фух долча жена промышленни хьисапе скрещивани елга зоотехнически Iилмана довзаш пай мехка дукхахьа боахамашка дешш хийназ. Къаьстта дукх дукхагIа даккхара цун чам тоабара наькъаш лехаль де доагIаш ла из. Из нитта долга дика кхетадаьа боахамаш жа леладераш. Жа леладеча боахамашта чIоагIа пайдане хинарал сонгIа керттерча даькъе устагIан дулх дукхагIа даккхара паччахьалкхен хьашташ кхоачашдара тIадерзадаь а да из гIулакх.

Ю. ШАДИЕВ,

Шелковской района «Красный пахарь» колхоза зоотехник.

ТОАБЕ ГIИШЛОШЪЕРИЙ БОЛХ

ТIехника производственни толамаш а даьча наькъайолх вай республикера дукха коллективаш КПСС XXIV-ча съезда. 10 бетта программа хаиаа хьалха кхоачаш а яь, юбилейни шерах юдебисача цхьан бетта толаме болх бара дика торонаш вIаштIехьъяьхай хьалха латтача гIишлошъеча организацеша.

Республикерча дукхагIа йолча хьалха латтача гIишлошъеча организацеша тепшаме дика болх белга вIаштIехьдаьнна республикеча экономика лоархIамеча даькъа доаллара формаш эргаваза тоаяр, гIишлошъяра организационно - технически боарам лакхбалар, прогрессивни методаша материалаши гIишлошъяра процессашта юкъеккхахьар, экономически хьоккхамаш, гIишлой - монтажни балхаш тоадар хукха деле къовсам лоттабар бахьан да. Боккъонца нитта вIаштIехьдаьккхад гIулакх Iодж - ГIалгIай гIишлошъяра управлене (начальник нов. Н. И. Чудаков), «Грознефтехимремстрой» треста (управляющи нов. П. Т. Трегуб), «Чечингушводстрой» управлене (начальник нов. Н. С. Клюкин) дукхахча СМУ-наш, СССР монтажнии къаьстта гIишлошъярен балхий Министерства Грозненски управленешка. Кердачоа тIехьа къовсам лоаттабаро, балла итогаштен кхоачамбоацараштен кIоарга экономически анализ яро, гIишлой материалаши ахчен кхоамбеш дIаахийтаро, даим чульара резерваш лехаро царех пайда эцарои хьалха латтарашка йиш хулийт лакхен тепшаме чоагIен толамаш даха.

Республике тIишлошъяра гIулакх кIезиг - дукха тоаденналле а, хьаьтдоацар ла цхьайола гIишлошъяра организацеш дукхха хьалхагIа деза тIехьаюсаш хьайоагIаш хилар. Масала, плаш юкъагI йоах, шийна юкъаенна йолча кхыча организацеша лертIа болх бара воккъарле ю, шоай хаинахьа эксплуатаце дIаяла езаш йолча лоархIамеча, халкъа боахама объектай ханаш тIехьайоах «Чечингазстрой» тресто (управляющи нов. Х. И. Экажев).

ГIишлошъю организацеш тIехьаюсилга вIаллагIа а да йиш йолаш доц боахама - политически лоархIамерa доккхий декхараш царна тIалатташ хиларах. Юбилейни шера 190 миллион сом сонгIча маьха керттера фондаш эксплуатаце дIаяла езаш я гIишлошъю организацеш. Капитальни вложенеех пайда эцара план 10 бетта 90 процент мара кхоачашъяьдац, цу даькъе гIишлой-монтажни балхашта — 94 процент.

ЧуIе цIенош хьал а даь эксплуатаце дIадалара план 10 бетта 48 процент мара кхоачашъяьяц гIишлошъерaша. Подрядни гIишлой - монтажни балхий план городе а республике а кхоачашъяьяц 20 организаце. ВIалла а сатоха йиш йолаш бац «Чечингазстрой» СМУ (начальник нов. К. А. Батаев), Новогрозненски ТЭЦ-а СУ (начальник нов. Е. С. Иванов) болх. Цу организацей гIишлонашка эзал а дисциплина, во вIаштIехьбаьккхаб къахьегам, сов дукха зехьа йоаю балха ха, пайда во эц транспортах, гIишлошъяра машенехи механизмехи. Брак еш, балхаш чакхдалаза йола объекташ дIателаш а я моттигаш, хIаьта из бахьан долаш кхы тIа а ахча доаде дезаш хул. Цу организацей кулгалхоша йоахко ма керда, прогрессивни, хьалха латта къахьегама методаши технологи юкъеккхахьара, производствой цунна ду доали дикагIа вIаштIехьдаккхара. ГIишлонашка геттара мела юкъеувз зIамига механизация къахьегамах тела аккордно-премиальни маха. Эксплуатаце хIаала еза объекташ тIехьайоах.

Орджоникидзе проспектагIа «Чечингражданпроект» яхача институт кхо шу хьалхагIа Новогрозненски ТЭЦ гIишлошъеча управлене хьалъе йолаш хорам вIаштIарьяь хоза эхаш вIалла хьолъяь йоалаш яц. Хьахийцача ахчах хIанз а 50 процент гаргарчох мара пайда ийцабац цар. Сатоха йиш йоацаш мела лелаьу балхаш нийтача 1200 моттиг йола широкоформатни кинотеатр хьалъеш йолча генподрядчико — Новогрозненски ТЭЦ-а гIишлошъеча управлене. Из гIаре хьалбеш латтача укх кхаь шера цар пайда нийна ахча 74 эзар сом гаргга мара дац, цу даькъе 1970 шера пайда нийцар — 20 эзар сом гаргга. ХIаьта де дезача дерригача подрядни гIишлой - монтажни балхех кхоачашдаьраш 79 процент мара дац. ПланагIа эксплуатаце дIадала дезача 4404 квадратни метр чуIе моттиг йолча цIеноех 1 декабрь тIаккхоачаш дIаделла цхьаккха а дац. Сатоха йиш йолаш мела леладу цу управлене № 1 йолча микрорайоне троллейбусни хьалъяра балхаш а. ПланагIа 1970 шера дIадахийта лаьрхIача 300 эзар сомах дIадахийтар дерригга а 96,0 эзар сом е 32,0 процент мара дац.

Балхаши план кхоачашъелгеи кхы дикагIа лелаш «Чечингазстрой» Спец. СМУ а (начальник нов. К. А. Батаев). Дерригача подрядни балхий план цар 74,3 процент мара кхоачашъяьяц (план 1.320 эзар сом, кхоачашъяьр 1203,8 эзар сом). цу даькъе моттигерча Советашка гIолла — 73,0 процент. 5707 квартирах укх шера 10 бетта газ чуйиллараш 4368 е 76,5 процент мара яц. Цу спец. СМУ балхаш селлара во лелара бахьан да къахьегам во вIаштIехьбаккхар, производственни къахьегамеи дисциплина эзала хилар. Спец. СМУ кулгалхой ян. Батаевн Комсовн шоаш а баш шоай балха декхар кхоачашдара шоашкара хьоккхам луш. Къахьегамхоша кхухьийтача письмошкеи заявленешкеи хьежача, корта болаш жоп дац царна Спец. СМУ кулгалхоша, газификаци яра лехаш сов гоаму къоасте ца доаь. Газ йоацаш ер шоллагIа Iа йоаккхеш бе Дарвина улицагIарча 14 вIагIа баха нах. Юкъейнна газификаце проект йоаьйр цар — из долаш 3 бутт баьккхар. Цул тIехьагIа улица тIарча газопровода турбаш аьа а аьд Iоехкар, вIашагIа а хеттар. Цхьабакъда, цхьа ха яьннача гIоалла, турбаш бракованни я, аьнна бахьан а даьккха юха вIашогIъяьлар. тIаккха юха а лоаллахарча улицагIа вIашагIхетар, хIаьта Дарвина улицагIа баха наьха гIулакхаш ахы хулцадалаза.

«Чечингазстрой» Спец. СМУ кулгалхой бакьлдьара нах хилара тийша бар Кизлярски, Тасуева, Ставропольски, Кутузова, Славянски, кхыча улицагIа баха нах а. БIаьрчача дахкана газовикашта новкъостал даьд цар, турбаш цIенъяьй, турбашта дохадаь хьатIаоза шоай чотах мажиеш а уттаяьй шоашта газ хьачуйиллар дог доахаш. Вожаш мукъагIа шоай дош тела Iеда хиннаб. ХIанч Iа хьатIаккхьчад, цхьабакъда, гIулакх-и ше лаьттачара кхы меттахьа доалаш дац. Балхаш гацдайтад. Монтажни балхаш ду бригадаш «Чечингазстрой» Спец СМУ ерина йолча города боаккхача лоархIамеча СМУ.

ТIаьтте хьал геркал а деш, партийни организацеш декхарийла я гIишлошъерaшта юкъе бу политически кхетамен болх чIоагIбе, организаторски болх тоабе, шера план тепшаме кхоачашъяра дIайа дарг мел доацар ле, профсоюзни комсомольски организацеша цхьана КПСС XXIV-ча съезда даха доаттIача тайпара наькъалакар дукха лелаю социалистически яль кхы а шерагIа йоржае.

М. ПЛЮЩ,

КПСС Грозненски горкома инструктор.

ЯССАЛЕНЕРА ЧКЪАЬРИЙ

Прибалхашьен (Казахстана къулбехьен) гIонарийла йоккха чкъаьрий промысловни база юалеш латт. Цун лард кургья 28 миллиард кубически метр хий чухоша, ирригаценеи энергетикании эша раштa лаьрхIа Бончагайски хий латта моттиг. Из хIанз хьалъюаш латт йиш яхача ха чурча хилр. Алма-Атерча ихтиологашa хIанзлехьа а шу чу дIахийцад сиха дегIаухеча тайпаеx долча чкъаьрий бIаьш эзараш кIорнгаш кхийна чкъаьрийн.

Гонарий бархаипашта юкъе баьиз керда хи Iам массехк шу даьлча городашка бахача наха чкъаьрий лоаттаде балалургба. Уж дерзош, маьлхе а кIурага а доккъадеш хургья хи Iама берда йисте хьалъеш латта комбинат.

Итт шу хьалха ирригатораши энергетикашeи даьча доккхийча хи Iамаша шерра торонаш хилийтай Казахстана йоккъал уттача, хий кIезига долча районашка чкъаьрий кхедента алсамдаккха. Алхха цхьан Бухтарминская гидроэлектростанце хий латтача моттиге йиш хилийтай чкъаьрий дог хийта шоаха алсамдаккха. Укх шера дукха хIама ца эшаш бIаь эзар центнер чкъаьрий доаларгда цу чура.

[redacted] ГАННА, (АПН).

Гоэлро плана 50 шу дизарга

ЭНЕРГИ КХОЯР ДУХЬА

«Коммунизм — из да Советски Iаьдалн цуьнга беррнгача мехка нь электрификаци» яха ленински формула тахан а тIехьа энергетикашта шозй къахьегаме цикъ хьехa седкъа санна я. Мехка массанахьа а шерра яржаш латт КПСС XXIV-ча съезда сийна производственни заданеш хадал хьалха кхоачашьяр, материальни ресурсаш кхояр, укх шера 22 декабре мехко белгалдоаккхаргдола ГОЭЛРО ленински плана 50 шу дизара баха боатгIача тайпара наькъабахар духьа энергетикаша лелаю ях. Мехкарча энергетикаша йоаккха энерги укх шера 740—750 миллиард киловатт-сахьатаге дIакхоачаергья.

Шера плин 1970 шера 22 декабре кхоачашъе аьнна дехкараш тIанйнад энергетикаша.

Советски Союзе хIара сага сих лоархIаш пайда эца йола электроэнерги укх гаргарча 5—6 шера 1,4-эза дукхагIа хургья, 1970 шерада ннйсйнча — 2,2-эза.

Довзаш да цу даькъе вай Нохч-ГIалгIай цу карагIдьнна доккхий толамаш. 1960 шерацa ннйсйнча республике шозза совгIа дукхагIа пайда ийцаб энергех 1969 шера.

Цунах гуш да вай промышленносте, транспорте, къаьстта а юрта боахаме энергетически низ мел яIоагIа лакхлу, цу юкъа 5,2-эза дукхагIа пайда ийцаб цунах.

Нагахьа санна Нохч - ГIалгIай АССР предприятеша пайда эцача электроэнергех 1 процент кхоевIаштIехьдаьча, 17 млн. киловатт-сахьат совгIа хургьяр из, хIаьта духхьал цун чотах бiь бетта болх бе йиш хургьяр Грозненски «Красный молот» санна йолча йоккхача заводага.

Цудухьа хIанз кхы тIа а белгалдеша дергдац энерги кхояра толаме къовсам лоаттабе вIаштIехьдоаккхаргдола гIулакхаш. Гурахьен Iайн пайда дукхагIа эцаш хилара гидроресурсаш теттара кIезиглу, тоьаш хилац электрически низ, электростанцешта йоаго хIама тIауза вагонашта цIаьнкъа вагонаш, из бахьан долаш электроэнерги Iып юхоздила да йоалаш хул.

ХIаьта вай предприятешка кийчо мишта ю энергех кхоачам хилла пайда эцара? ХIамая хьурмат деш бола кулгалхой керте латтача, гуйран-Iан сезона ший ханнахьа кийчо е йолаеча предприятешка кхы новкъа хIама доацаш дIабода болх шийлача денош. Оборудованеча тешамегIен кхомегIен болх байтара чакхьякха 258 мероприяти кийчъяй «Грозэнерго» управлене предприятеша. Хётачох, уж еррига мероприятеш чакхъяькъеча 4213 тонн условни дохтора кхоергйолаш я. ХIанз доагор хходара чакхъякхай 29 мероприяти, керда техника юкъеяхьаран оборудованеш модернизаци ерш — 19 мероприяти чакхъякхай, 41 агротехмероприяти, 30 — оборудованеча болх тешаме байтара. Оборудованеча тешаме болх байтара ер йола керттера кийчо — эрекажин арматура хуппа а хуцаш испарителашта, дерригача кьыпта турбинашта, кхыча оборудованена графикацна хьежжа капитальни ремонташ … др. Укх юбилейни шера вай республика промышленни предприятеша 20 млн. киловатт-сахьат электрически 230 эзар гикокалори йоахален энерги кхояй.

Энерги кхояра эгара дикагIа аьттув баьннаб Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, нефтемаслозавода, Карабулакерча газ чакхйоахача завода. Цу предприятеша цкъа санна, дукхаза а хьалхара моттигаш яьхай.

Электрооборудованеча нийсен кхерам боацаш болх байтаргбола гIулакхаш чакхдоахаш да «Красный молот» заводе. Цу предприятe цхьаккха моттиг хиннац электроэнергех пайда эцара дисциплина толхаяь. Заводо дукхаза а хьалхара моттигаш яьхай электроэнерги кхояра лелаеча социалистически яхье. Укх шера 9 бетта 800 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояй заводо.

Республикерча еррига промышленни предприятеша 1970 шера чакхьяца лаьрхIад электрически энерги кхояра — 16,6 миллион киловатт-сахьат экономически эффект йола 245 мероприятеш, йоахала энерги кхояра — 120,9 эзар гикакалора экономически эффект йола 55 мероприяти.

Цхьабакъда, цхьатта 1970 шера оргтехмероприятеш оттаяза йола предприятеш а я вай. Царех я Грозненски электромеханически завод, хIаьта Къилбаседа-Кавказски машинаькъа Грозненски участке экономически эффект а йоацаш оттаьй оргтехмероприятей плая.

Оргтехмероприятей гIулакх дулатт Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе а. 1970 шера цига еррига а 60 эзар киловатт-сахьат экономически эффект йола цхьа мероприяти мара оттаьяц.

Оттаьча нормал дукхагIа дIатуйдийт энерги республикерча предприятеша. Масала, алхха цхьан Аргунски дулха комбинато совнагIа дIаяхийтай 93,34 эзар киловатт-сахьат, хIаьта Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе совнагIа дIаяхийта электроэнерги 3069 эзар киловатт-сахьат я.

Цхьайолча предприятешка электроэнергех пайда эцара удельни нормаш планаши бIаргагуш лакхагIа. Энерги кхояр духьа доттабеча къовсама аьттув баргбоацаш, цун хьурмат дулургдоацаш оттаьй. ХIанз а энергех пайда эцара графикаш нийсъяран кхоачамбеча боаром тIа йоаланан де дезар дешт яц цхьайола предприятеши организацеши. Республикера промышленни предприятеш Iан хана беча балха дикагIа кийчъяра, ГОЭЛРО плана 50 шу дизарах КПСС XXIV-ча съездан даха доатгIача тайпара наькъадалара хетаиь яр духна ха йоацаш хиина, республикерча предприятей энергобоахамий болхлой семинар а, Нохч-ГIалгIай Iилма-техническа информацен пропагандан Цено, «Грозэнерго» районни энергетически управлени энергосбыто, энергетически промышленноста НТО вIашагIтехача семинаре республика предприятей энергобоахамий балха тIара кхоачамбоацараш хьагучадахьар, массехк мероприяти белгалйир гуйран-Iан хана электроэнергех болхбаме пайда эцара, электрически йоахален энерги кхояр духьа беш бола болх дIадо тоабара чакхьяда массехк маьлера предложени еннай электрооборудованех пайда эцача нийсдена кхоачамбоацараш дIададара. Шеко яц, республика энергетикаш цо доадаттача декхарех лоархIабеш хилара а ГОЭЛРО ленински плана 50 шу дизарах КПСС XXIV-ча съездан баха боатгIача тайпара наькъагIортта, лерах.

Л. САЛЬНИКОВ,
Нохч - ГIалгIай Iилма-технически информацен пропаганда Цен тешкабинета заведующи.

Продукцена реализаци яра 11 бетта плин 100,2 проценти, товарни продукци арахецара плин 103 проценти кхоачашъяй Грозненски дулха комбината коллективо. Цу юкъа 700 тонн дулх кхоадьа. Из де вIаштIехьдаьнна укх тIехьарча хана хIамаш кхомбелга дикка тоадарах, иштта кхийола мероприятеш чакхъякхарах.

Резервах пайда ийбелга кIезиг-дукха товлуш доагIа цига. Из хьахьона укI масала. Из бахьан долаш планагIа дийрхIачул совгIа 200 тонн дулха продукци кхое вIаштIехьдаьннад комбината коллектива дIабахача 11 бетта.

ХIана парте XXIV съезда хийчо ена хана уж толамаш кхы лох ца долийташ къахьег комбината болхлоша. Юбилейни шера плин 25 декабре кхоачашъе дош деннад цар. Ядье дьалха латт коа тIара оалхазараш цхьаьхадоахача, маршийн кулинарни цеха, дулхен меьхарен цеха, Аргунски марший цеха, Грозненски хьайбаш доадеча цеха коллективаш. Цу коллективай къахьегам кхычарел овсагIа ба. ДIахо а иштта дIаеха дерхI цар. Уж толамаш дьахача къаьстта дика къахьийгад ии. Костоевас, Меденцевас, кхычар.

Сурташ тIа: (Лакхехьа) № 2 йолча машинни отделене мастер Меденцева Галина (аьрдехьара), яр) кхыча болхлоща цхьана хийчача маршаита тхьиргаш хьерчеш йоал; лохехьа аьрдехьара аьттехьа): Маршa цеха болхло Костоева Лиза ший ученица Шатуева Мальнкала продукци мишта кийчъе еза дIахьехаш йоал.

И. ПЛИЕВА
тексти сурташ.

СЕВООБОРОТАШ ЮКЪЕ ХIАНА КХУВЛАЦ

ХIАНЗ юрта боахама Министерстве еча совещанешка ладувгI колхозийн совхозийн, производственни управлени кулгалхоша боахамашка севообороташ юкъейоалляран карараэзаран беча балхах лаьца деча къамаьлешка. Цхьа район ца проекти организацеша колхозаштен совхозаштен уттаю проекташ кхоачашъяра гIулакх лертIа хиларах доккхал де йиш йолаш. Боахамашa шенхаштагIа леладе а тарлора из. Нагахьа санна проекташ уттаяра балхашта боахамий шоай чотах финансировани йоре. Паччахьалкхено ю проекти балхашта финансировани, кIаьта эла дезаш да, госбюджетера Iалаьмите дукха ахча дIахецаш хилар. Уж балхаш гендукхьа ду аьнча, юрта боахама цхьаккха дакъа дегIада йиш яц дукхача шерашта Iилман лерда тIа оттаяь программа ца хилча. Болх цу тайпара вIаштIехьбаьккхача боахамашта гуш дургда шоаш хьийтача кьих хьажиилар, шоай торонаш а царех пайда эцара иньшаш а.

Укх тIехьарча итт шера паччахьалкхено колхозаштен совхозаштен севообороташ юкъейоалляра проектно а толхама балхаш де ши миллион сом хьийцад. ХIаьта а республике кIезига да бокъонца паччахьалкхен лоархIамца севообороташ карараэзара гIулакхага а хина микен эрозеца лоаттабеча къовсамга а хьожаш дола боахамаш.

ХIана боахамаша шоаш уттаю дIахо дегIаахара планаш, уж хIаьа экономически чIоагIдеш, боахама дешаш паргIата къестаде шоай мукъагIа дитад уж. ХIаьта керттердар — севообороташ карараэзара хилийза дергдоаца, массаэра цхьа доазонаш чIоагIденнад дукха а дукхагIа долча боахамий. Из де юрта боахам алхха Iилман къакъаце лелабе йиш хулийташ дола гIулакх.

Цхьабакъда, ма дарра аьлча полевой, доакъарий, шоай тайпара (лаьтташ лорадара), бьшадаарий севооборотий доазонаш телхадеш да, уж оаз. хIаьта гIайнашна эгIа белгалонаш дIаккхувс, цу тайпара боабий дIабоаккх севообороташ юкъейоалляра бьь боккха болх. ХIаьта паччахьалкхено хIара боахаме уж юкъекхохьарга дIаухийт 17—20 эзар сом. Севообороташ карараэзара гIулакх иштта мара дош ца хеташ леладу Суйженски, Гудермесски, Шаьля районий боахамаша. Мел тамаш йолаш хете а, цунна хьалхара беха тоахаш цхьаккха а вац, юрта боахама продукташ алсамьнхара гIулакхa севообороташ бокхача доархIаме йолаш шехьа а. Из, нагахьа санна тоана хьаштдале, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара, хьайбай продуктивность айяра, юрта боахама кхидола доакъош дегIадоаладара дара а.

Севооборотaш боахкача доархIаме а мнхех хаш ерах ца хилийтара, хIана аьлча пар новкъостал ду севообороташ нийса лелаяра, оешта аьлча лаьтташ дикагIа кийчдара, дIайийхача хIамашта гIулакх дара, удобренеш товсара, я кх. дI. Iилман лара тIа оттаьь карараэзаьнн севообороташ ца хилча боахамий ялатен доакъарийн культурай хьувкъам лохе хул, дукхача шерашка цхьан меттера хьалъялац экономика. Къаьстта чIоагIа Iатк из хьайбай продукташ алсамъяхара дешашта. Доакъяраш кхадара дукха лаьтташ оах республике — 130 эзар гектар хнда мегаш. Цул совгIа, ериж гIаьнкача баьшй цонаш даьгIенаш тIанйолаш 706 эзар гектар е в Нохч - ГIалгIай ч. Уж доакаш бокъонца тоаньча цонийн даьгIенийн 50 — 60 эзар гектар кхы а я. Цу тайпара, миллион гектар гаргта лаьтта да доакъарий культураш тIайолаш, хIаьта а доакъарий проблема республике аьттехьа а къоастаяьяц. Цудухьа хьайбай боахамо бизза кхоачамбац республике бахача меха ншача хьайбай продукташца. Нагахьа санна доакъарий культураш тIайолча лаьттаьа пайда нийса эцаре (лоцар хьайбаш доаждара систем, уж тоаяре чакхйоахa мероприятеш, кхыяраш я), кхаза долча (1 млн. гектар) лаьттан тIара шозза дукхагIа доакъераш даха йиш яр. Цо торо хулийтаргьяр доахнн дебаде а цар продуктивность лакхъе а. Хьурмат ца дарлеций оахаш долча лаьттаех 130 эзар гектар доакъарий культурашта а оахаш, хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 130—140 центнер мара силос зай ца якхар. Из дерриге а лаьтта тергал ца дар бахьан долаш хулаш да. Iилмо хьалхекхад, цхьа миллиметр сома гумусовн (оаха) горизонт ши-шегIа хьахилийтара 200 шу эшаш хилар, хIаьта из гумус хIара шера хишен мяхацен лаьттакна тIера 10 мел кхухь.

Укх тIехьарча шин шера цу даькъе цхьанна хIамаш деш да республике. Масала, шин шера 900 гектара тIа дIадегIад хьун оасам, гIомараш ца хилийтара 30 эзар гектара тIа дIаегIаб хьу, 1200 гектар йолча босешка террасаш яьй гомий бешамаш дIадогIара, хьаьдьад эрозена духьалара массехк гидротехнически гIирсаш, юкхера я, юкъейоалаь севообороташ карараэзергйола гIулакх деш да дукха боахамаш, хIаьта уж юкъейоаляшеа йнсача моттигашка юкъе кхухьаргйоалаш я уж.

Къаьстта белгалдаккха безам ба са, боcаоагIошарча террасех пайда иштта эц. Духхьа дIайргда вай, царех пайда во эцаш хилар. Кхаь шера республикерча Тийркен Шолжен довкъошка 1240 гектара тIа яьй террасаш. ДагадоххарагIа белгалдоаккхаргда вай, 1240 гектара тIа террасаш яха проекташ оттаяран уж яхаран укх кхаь шера паччахьалкхено хьахийнад 540 эзар сом, хIаьта а хила дезача дикача дьал тIа ца уж террасаш. 1240 гектарах хала 240 гектара тIа дIайийнад сомий гаьнаш, керттерча дакъе бIарий гаьнаш. Воаш 1000 гектар террасаш массе яла. ХIаьта дIеегIача гаьнашта а дац деш цхьаккха гIулакх. Хин ерша ца хилийтара яьхар уж террасаш. ДIангIа сомий гаьнаш лаьтта чIоагIде а дIалаьа аха цхьа хи яьнеча гIоала юкаметтаоттаде а дезар яр. Нагахьа санна дIахо а из иштта хуле, тешаме ала йиш йолаш да, дIалаха ле ахча дехьа доаргда, аьнна. Юрта боахама министерство цу дешаге дIеязаг хьож аьнна хеталургдола да. КIезига хьежаш. Боахамай кулгалхоша цу хьакъехьа аьчувга бетта - бетта ладувгI, уж дехкаряйла бу моллагIа чекхъякхе оттаяь мероприяти белгаларча хана кхоачашъе. Бакьдар аьлча, цхьаьна хIамаш да-м ду. Цхьабакъда, геттара мела, бизам боацаш, боахамашта шоашта из ца эшаш санна ду-кх.

Сел дукха ха йоаццаш а тIехьа шерра - шера бIаьш заараш сомий жеша хулаш, кхы хьал а йоалалургйий - хьогI аьнна цеташ яр «Атагинский» совхоз. ХIанз цу боахама пайдаш хул. тIа-тIа лакхагIча тешаш бIубенна дегIаух из. Цу тайпара вIаштIехьдаккха торо, хийнай из духхьал лаьттанцара гIулакхаш хуцар, цунна эшар фуд хьежар бахьан долаш. Совхоза кердача кулгалхоша юкъе а йоалаь, карараэзанй севообороташ. Севооборотий кхашка юкъейоалаьй нийса агротехника, удобреней система, и. кх. дI. Проекташка хьежжа дукхагIа хилийтад пар хий дехка лаьтташ, цудухьа кхаь шера кIаахарбовьта мегад царна хьалхагIа дехз шоашта тIалаьттача халачо хьалех. Республикански юртбоахама опытни станцерчуя а дикагIа карараэзанй укхеза севообороташ, цудухьа царчул лакхагIа ба хьувкъам а.

Изэано шинъ лаьаб Урус-Мартана районерча Мичурина цIерагIчен «Гойтинский» совхозаша а хIаьта иштта дукхача кхыча боахамашa а. Бакъдар аьлча, белгаларча халонашца, эшашца дуьаалеина да из. Уж еррига халонаш эшаюлургйолаш я, цхьабакъда, уж эшаяро тешаме толам боаккхаргба, цудухьа цу гIулакхага дIайоха хин средствашн кхо хета мегаргьяц, из доала хIама сехха юдаметтаоттаргхилар хета а деш.

Б. БОГАТЫРЕВ.
Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства землеустройства отдела керттера инженер.

Казахстана болата прокат

Керда листопрокатни цех хьалъаш латт Казахстанерча Карагандински металлургически заводе. Советски металлурге эгара йоккхагIа йола, керттерча дакъе автомобильни производстве вайда эцаш бола йоагьаро болата лист дьаьра лаьртIа комплекс я из. Цунна юкъе гIоргьа шоана а шера ши миллион тонн совгIа болата лист арахеца проекти яза бола «1700», «1400» яха металла шийла прокат ю ша стан.

Дукха ха йоацаш а тIехьа Советски Союзе кхыча районашкара кхыметтел хьастамаш а тIаккхьача Казахстано укх тIехьарча шин шера советски болата прокат хьаеча юкъе ши доаца дакъа лахаза аласимдаьякхад.

ХIанз казахстански прокат дIахьухийт советски доалол делкарчеи дизь эзар совгIа адресагIа. Укх шера социалистически мехкашна кхоачаргья казахстански болата проката — сонача, йаткъачи, конструкционни листамоссенх бIаь эзар тонн. Из продукци схош тоьал дукха заказаш хьаьчад иштта Англе, Итале, ФРГ, Ипе фирмашкара а.

ХIанз болх беш Iаьржача металлурге ши заводе йолаш йола Центральни Казахстанера город Темиртау хIанз Советски Союза малабоалехьаре лоархIаме металлургически база е хинна дIаьттай. Укхаза болх беш я домении ши пийшк, ши бола кислородно-конвертори цех, прокатни кокс-химически производство. Из керда индустриальни комплекс пиерьет а — шийлача проката цехал совгIа, иштта хьаьхеш латт —2700 кубически метр объем йола йоккха домении пийшк. ДIахо йодача хана казахстански металлургически центра юкъе йоагIаргья электросварной турбанаш, сортгаиь профилаш, шийла пластмассе тIагIоллаш хьекха йаткъача болата лист, кIейа Iаьржен кIаьца пийшк хьажеча технологически комплексашца.

Владимир ГАНЖА.
(АПН).

БАРТ ХИЛЧА...

Лергашта дазаза хоастаяча, бIаргашта хоалаал таьх саг, оалаш да. Цхьабакъда, Гусев Иван вовзачо, балха тIа цун хьинар, денал дейниче цул а цо кулгалдеча бригаха а дикача гIулакхех кIорда ца деш дувцаргья. 22 шу даьннад цо чоалханеча бурувдеттарий балхаца шийх накхар дийза. Юххьанца «Старогрознефтеразведка» Ташкалерчен Солена балкерчен буровойшка инженерно - технически болхлой дIа-юха кхувлаш шофер вар цов. Гусев. Даим кердадараш деха деза бурувдеттарий чоалхане болх беладу цуна. Цул тIехьагIа кхы ца гош балха моттиг хуац цо. Буровой тIа тайп-тайпара балхаш деш хул из. Бурувдеттараштa мел эшар кийча лаьттаде дезар цун реагенташ, кхыйола оатхалаш, буровой лакхе турбаш дIахьуэзайора, юха хьайоахар. Лоацна аьлча, хала бар бе белаш хинна болх. Цхьабакъда хало, IогIъам ца лоархIаш, ха ца къоесаш иштта къахьегаш кхо шу даькхар цов. Гусева. Цу юкъа бокъонца карараэзаю цо бурувдеттарий говзал. Практически Iомаваларах кхоачам ца хеташ тайп-тайпара литература а дешар цов. Гусева.

Болх бовзар пайдана дац, нагахьа санна бурувтохара технологи ца йой. ХIаьта Ивана из а вож а дика Iомадир. Буровой тIа вехача хьалхарча денош а ше дикагIча оагIорахьа дIавовзийтар цо. Цкъа аьлча шоьлагIа хьалхадаккха дезацар. Болх доа цIена бора, моллагIа тIадилла гIулакх тешаме ханнахьа кхоачашдора. Цул совгIа кердадар довзара чIоагIа тIаккхуара, бурувдеттарий балхана дувзаденна дола зIамигаа а доккха а дерриге довза гIерттар. ХIаьта цо ховш, из кхеташ дар боккхача белаща дIахьехар хьалха дяна балхаш деш хьабоагIача боккхагIбола новкъостаща. Иштта кхаь шера совгIа хьаьвийнйичул тIехьагIа бакъвола бурувдеттар хила дIавотт Гусев Иван. Цул тIеи технологи йовзай, накхааьна ховш кхы цхьаккха ца кораьача кулгалхоша бригадана керте оттаву из. ХIаьта шийх бенна тешам бовбац цо.

Старогрозненски майде, Тийрка довкъашка, кхычакьа бурув тохаш хул Гусев Ивана бригада. Эггара хьалха цо бурув техача № 142 йолча скважине мехкдаьтта гучадаьнна да ший вахаре дезагIа дола цIей санна дезаш цов. Гусева. Бригадира дагара бар бригада болхлой а.

Аьттув ца боалаш хинаш ухар. Балха тIа цхьаца кхоачамбоацар а нийсдора. Цхьабакъда, бурувдеттарий хьинаро, денало эшайора халонаш.

ХIанз Тийрка довкъашка бурув тохара балхаш деш я цов. Гусева бригада. Йокха опыти лакха говзал йолаш волча цо дика вIаштIехьбаьккха лелабу производствени а кхетама а болх. Цудухьа дика хьа вал йиш йолаш да бригаха гIулакхаш. Шийна ховчох кхоачам ца хетача цов. Гусева сайрийна дешаш а ухаш техникум чаккхйоакх. Цул тIехьагIа цун практически а теоретически а знанеш кхы а йIаьхагIа хул. ТIаккха хьона харга хьежжа мара бе йиш йоацаш ма бий бурувдеттарий болх а. Цудухьа эггара хьалхарчарца Хаян-Кертерча № 49 йолча скважине тIехкIоаргI тохама бурув тоха хьожаю цов. Гусева кулгалду бригада. Цу скважина тоха дезаш хийна бурув 6000 эзар метр дир. ХIанзи, бригада мишта къахьег доахаца толамаш хьахьоке.

Барттайнен дикен коллектив я цов. Гусева кулгалдер. Царех моллагIа хьанникхар производствах ший дошальаьрча хIамах санна дог лазаш, хIамаш хьурмат деш ва. Бригадерча цхьаьна сакхетам лакха хилар бахьан долаш къахьегам а овсаре ба цар. Къаьстта дикача гIулакхаьаца белгалваьннаб опыт йола бурувдеттараш Лопатин Иван, Шуликин Георгий, Баскаков Иван, къона сменни мастер Дахцукаев Абу, лаборантка Шевченко Васса, буровой оборудованеш ремонт йо слесараш Голобкин Георгий, Афонин Иван. ХIанзалехьа скважине 5 эзар метр совгIа бурув а тохаш юбилейни шера плин кхоачашъьяь аьнний барт бола коллектив. ХIаьта кхе шера плин цар кхоачашъьа-м тоьал ца аьннаб. ХIанз бурувдеттараша хьегаш доле къа тIадоагIача шеро чотах да. Иштта лакха къахьегама толамаш а доахаш КПСС XXIV съезда накъайоагIа, цхьа дезал санна, барт тайна йола бурувдеттарий коллектива. ВоагIаш мах баьб цов. Гусева къахьегама. Цунна еннай Къахьегама Цеча Байракха ордени иштта Ленински Юбилейни медали.

А. КРАВЦОВ.

ОБЛСОВПРОФА ПХЕЛАГIА ПЛЕНУМ

КПСС XXIV съезда яха ца йоагIа накъаяка дагахьа Нохч-ГIалгIайчен промышленноста а юрта боахама а предприятей коллективаша, беррнгача къахьегамхоша лакха социалистически декхараш тIаийпад, съезда адресагIа долча къахьетама рапорташта кулгаш яздарз бокъо, хьалха латтача предприятеех, цехех, установкаех, агрегатех КПСС XXIV съезда цIи тилийтара бокъо еккхара йола ях йоаржаяй.

Съездал хьалхара социалистически ях йоаржаяра боккхача доархIаме я, В. И. Ленина ма аьлара, коммунизма, школа йола профсоюзаш.

1971 шера 30 марта гулургйолча КПСС XXIV съезда сийна йола социалистически ях дIахо йоаржаяра хьакъехьа долча республика профсоюзий организацей декхарех лаьца доккха гIулакх дийцар 8 декабре Нохч-ГIалгIай профессиональни союзий областной совета пхелагIча пленуме.

Докладчика — облсовпрофа председателя вов. Беляева, прениеш кычаьлаш дакъа новкъостаа Ведерникова — Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора, Социалистически Къахьегама Турпала, Яндиевас — … промышленностен болхлой профсоюза обкома председателя, Конева — «Терек» яхача мебельно - хьу чакхйоахача фирма станочнинас, Львова — Грозненски хIамаш тегача объединене контролера, Уткина — химкомбината профсоюза завкома председателя, Осмаева — Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза председателя, пленума кхыча доакъашхоша дийцар парте съезда сийна йола ях мишта лел. социалистически ях вIаштIехьаккхара а цунна кулгалдара а юкъе карагIдийнараш а кхоачамбоацараш а мишта.

Ях лоаттераша бархIалагIа пятилетка, 1970 юбилейни шера а 1971 шера хьалхарча квартала а планаш хадал хьалха кхоачашъяь яхара гIаухийта низаш бахьан хIаналехьа а боккха башха къахьегама гIулакхаш карагIдийнад: Нохч - ГIалгIай АССР промышленни производства юкъарча объема а продукци лоархIамегIа дола тайпаш арахецара а хьакъехьа йола пятилетка задани октябрь чакхболлаш кхоачашъяьй, юрта боахама болхлоша а иштта хадал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат, шекара свекла, комсаш, фуаш, тха дохкара йола пхе шера плин; … 24 ноябрь дIакхоачаш, кхоачашьяьй продукцена реализаци ярен дукхагIа дола продукци лоархIамегIара тайпаш арахецарен юкъарча объема хьахьехьара укх шера 11 бетта плин.

Дукхача профсоюзни комитетий балха дика опыт белгал а яьккха, пленума доакъашхоша цунца цхьан тергалдир съездал хьалхара социалистически ях вIаштIехьаккхара юкъе дола цIенхаштара кхоачамбоацараш. Цхьайолча предприятешка, колхозашка, совхозашка тIайндаь декхараш кхоачашдара тIаберзабаь политически организаторски болх дика вIаштIехьбаьккхабац, тхьаьх совгIа промышленни предприятей я кхьметта укх шера яхьайтта бетта плин а кхоачашъяьяц.

КПСС XXIV съезда сийна йола социалистически ях дIахо йоаржаяра дола профсоюзни организацей декхараш белгал а даь, пленумо облсовпрофа президиумe тIадиллар съездал хьалхарча яхьа итогаш яра порядок а хаман а оттаелга, тIайндаь декхараш кхоачашдара къаьстта а белгалбувла котбувлараш моральни а материальни а хьакъехьа хестабара формаш белгалъеэта. Профсоюзий областной, районни, фабричо - заводской, моттигашкарча комитеташа ях вIаштIехьяхара йолча шоай балха лард хилийта еза ях лоаттярца карагIдувлараш нахага дIадовзийташ, вIаший цийсдеш, карагIдаьннар кхы тIа а карагIдувла йиш йолаш хилийтара хьакъехьа йолча ленински принципех; съездал хьалха тIайндаь декхараш кхоачашдара лелама даим тIахьожам доаттабе беза; яхьа лоаттераша овсарле лакха а йолаш къахьегара, производства новаторий хьалха латтарийн балха прогрессивни методаш карараэзара эша хьалаш хулийтилга Iалаш деза.

Пленумо дIахийтар съезда хьалхара социалистически ях дIахо а йоаржаяра дарда тIа Нохч-ГIалгIай АССР профсоюзни организацеша, парте областной комитето кулгал а деш, городашкара а юрташкара а къахьегамхой республика экономикен культурен айяра, вай доай парте аргIанна йолча съезда баха ма боагIа накъбахара сарцаргIбоахаргхилара чоагIе тешам бенна болга.

А. АВДЕЕВ.

Куйбышевски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводо чакхдоаха хий цIен а дийя Волга чухец. Iодда хий бIех ца дайта предприяте хьалъяьй хий биологически цIенду комплекс.

Комплекс — из дукха чоалхане гIирсаш, йоккхий насосаш, компрессораш, фильтраш, хий хьоIийтараш йолаш бокъонца йола фабрика я. ХIаьта из а кхоачам болаш дец хий бокъонца цIендаь деккара. Цудухьа тIехьара боах чакхбовкх хица дика мехкдаьтто дуаш йолча микроорганизмаша. Цул тIехьагIа фильтрагIа иштта чакхдаьнна хий Волга чухец. Хий цIенду фабрикаш вай «Куйбышевнефтехимзаводы» объединене еррига предприятеш а.

СУРТА ТIА: чакхдоахаш дола хий биологически цIендеш йола цхьа участок.

А. Буранова сурт.

ТАСС-фотохроника.

КЪАЬНАЧА ЗАМАН КЪАЙЛЕНАШ

ТКЪО БІАЬ ЕРДА

ГІАЛГІАЙЧЕН лоамашка. Эса долалуча лакхехьа, Тlаргимаи Жlайрахан ара, гуржий юрташта таьна йоашаш я Ткъо бlаь Ерда яхе христиански храм. Из чlоаггlа уйла тlаоза памятник да, цо хьахьокх шарача хана гlалгlайн гуржийн халкъашта юкъе айхха бувзамаш хилар.

XVIII бlаьшере. Къилбаседа Кавказе из христианства уникальни памятник lилмахошта гучадаьннача хана деза тlехьенгара тlехьенге доалаш lилмахоша тохкаш хьадоагlа из. Ткъо бlаь Ерда тохкена доаккха хlама кераглдаьннад Д. З. Бакрадзена (XIX), В. Ф. Миллера (XIX), Л. П. Семеновна, Е. И. Крупновна, Г. Н. Чубинашвилена. Тайп-тайпара уйла тlайохийташ (искусств, архитектура историс, храма этнографе, хlаьта иштта гуржийн гlалгlайн вlашт хиннача гlулакхий хьакъехьа) из храм техкача, академика Г. Н. Чубинашвилена хетачох, Ткъо бlаь Ерда гуржий культура памятник да, моттигера гlалгlай башхалонаш а йолаш. Храм хьаяра кхо да оттакьй Чубинашвиле XIII — IX бlаьшераш. X — XI бlаьшере, XV — XVI-бlаьшераш. Хlанз дисараш тlеххьарча юкъерча бlаьшерашка хиннача храма пенаш да. Цу ханара архитектурни декоративни белгалонаш я цар тlа.

Ткъо бlаь Ерда юхаметтаоттае гlерташ эттара хьалха балхаш даьд 1941 шера бlаьсти. Бакъда, уж балхаш чакхдаха йиш хилавар Сийлахь - боккха Даьхен тlом болабелар бахьан долаш.

Совето соцам бар храм юхаметтаоттаяра балхаш дергдолаш. Нохч - Гlалгlай АССР культура Министерства дехарах Грузински ССР культура министерства lилма — реставрационни мастерской 1969 шера яьккхий памятник юхаметтаоттаде йолаелар архитектора Л. А. Химшиашвиле оттаяьча реставрационни проектах. Хlанз уж балхаш чакхдовлаш летт.

Из храм меттаоттаяра балхаш дешие а, археологически оахкамаш дир, Дж. Ш. Амиранашвиле, М. А. Азиева, Д. В. Амиранашвиле, Ц. Г. Каргаретеле, Г. Г. Гамбашидзе (экспедице начальник) дакъа а доалаш.

Ткъо бlаь Ерда яха храм археологически тахкар доархlаме долга белгалдаьхад дуккхача lилмахоша. Масала, 1874 ш. А. П. Берже яздаьд: «Туземцашна кlалчох, из моттиг яьхкача дуккха дика хlамаш гучадаьрдар».

Цига даьча археологически балхаш жоп дала йиш хилийтар храмаца лоацца а хlаьта иштта Гlалгlайчен историца а дувзаденнача дуккхача дешашта. Хlанз баьча археологически тохкамаш дlайолаелар Ткъо бlаь Ерда тахкара шоллагlа храп из хьалхарчуа эргаш я. Хьалхарчо храм техха ялар искусствен палеографен хьакъехьа мара.

Храм чува а гонахьара а археологически дьахкача кораяйтlаьсий эьшка бокхьаш, кокьаш, киагаи сердаликея качъохдаю гаргаш, цlеча лоабата керамика фрагменташ (царш юкъе я кхабалга гарг, баьццара бlалг а боаллаш), тхьмча увзача трубка фрагмент. Хlаьта иштта храм тьаеш хиннача хьалхарчеи шоллагlчен хиашкара архитектурни хlамаш. Кораяь археологически материал тlеххьарча бlаьшерашкара хlамаш я. Къаьстта белгалдаккха деза да корадаь катдениц кхерап жlарг. Цун юкъагаш иккьаара я, стволаш герга я, юкъе бурацаш а мlаш. Уйла тlоалаш ба кад саниа боза, юкъе веда пхо йола кхера. Соне хетачох, из курень я.

Храма лард кел а кlоарта (0,5—3м) лаьтта дьахкача корайир цlен тlа йолла кирпишкаш. Уж яр фиш оаглоаньа йист мlаш е ний санна йолаш. Цар тlа да дlаьхдаьча жlаргийи Голгофа йолла жlаргийи сурташ. Цlен тlа йолла шаьра кирпишкаш а корайьй. Кирпишкий дуккхача гаргаш тlаь 1970 шерарча компанена кораяьй бlарча йола кирпишкаш # «Асомтаврулие» яхача керте йоазув деча шрифтаца шарача гуржий церковни меттаца издаь да «Христе! кlинтlера вала Ы. Арсениня», аьнна. Цlен тlа юллача шаьрача кирпишка тlа даь йоазув палеографически Х-ча шоллагlча ахане — XI-ча бlаьшерец чакхерча ахане хоь ларxlа мегаргйолаш да. Из ха йолаш уж хилар бакъду кирпишкий боарамаш; цар тlарча сурташ, антификацаш; академика Г. Н. Чубинашвиле къоастаьча, храм хьалхьара шоллагlча хана хиина а да. Хетаргахь Ткъо бlаь Ерда тlа шаьрача кирпишкашна юхакъайла Х-ча бlаьшерен ахане е Х-гlа бlаьшере дlайолалачен XI-гlа бlаьшере йолалучен хана.

Грузе храмаш эьраш хинкаб паччахьаш, боккхий светски духовни феодалаш, хlаьта иштта ихьанна йола обиниаш. Гlалгlайче христиански храм хьалтарах Грузе паччахьалкхен политика чакхьаккхар ларxlа деза. Ткъо бlаь Ерда хьалъяра инициатива Грузе паччахьалкхена церковни кулгалхой хиина йоагlаш я.

Тха экспедице храма гонахьа аьхкар 5 кашмаш. Царех кхоъ лар храме Къулбехье — Малхбоален пеза кlатха. Цаl шоллагlча тlехь долаш лаьттагlа доахкар уж.

Царех хьалхардар даьдар слацах кlирах баь маркхал а бохийташ. Дlахо дир саьна дар на тlера кхераш lаькъашиа къайла а долаш. Цу каша чуъ кхераш ше тархий яр. кераста дьи lаьдалагlа дlавеллача ихьанна сага тlехкиш тlа а уххаш. Дlабехкача нахаца доахадар доцуча дамкхо бероа ноnилгаш (гергаш кхоре хьасаа), шаьра фигурни бахтараш, сердоликах яь качьохха гаьгаш, лахчаш беттаика чу даьхке доакхе доаца эьшка урсаш (лахчан беттех юкейнса хlамаш яр). lаьмагlа бос болча матовой киагах баь беха малар моаа кад, матсвой сийрда lаьмагlа бос болча киагах баь тlалотадаь таьш а долаш, кад, тийга лаьча борзакъа лигаш дар. Каша саг чуловлаш моттиг яр.

Шоллагlа каш даьдар тlоргlа тоадаьча тlох. кlирах баь маркхал а бохийташ. Бяь са болаш. Дlоахаль шорали а йолаш, хьекха вlашкабела тхох а болаш. Кашан ниса кlийле кlирах маркхалах йилла яр. Тlехьш катъениа хьар, мурьения а яр. Цуцуха байна нах дlа мишта бехка кинаб къоастадаланзар. Цу чура корадир катдения урса аьшк. кlайча киага каьъохка гизгаш, киага пхьегlа гаргаш.

Кхоалагlа каш даьдар кхерахи слаацахи. кlирах баь маркхал а бохийташ. Из-а дар вожаш сиине дикь, сашна а дlоадали шорали долаш. Цу чура корадир: борза дешув даьккха гургилгаш, аьшка урс, матовой сийрда lаьмагlача киага налаш. Цу каша корадир византийски дошув даьккха цlаста ахча. Из даьдар византийски император Михайла III вехача хана (842—867 ш.ш.) Из тайпа ахча даьа 842—856 шерашка Константинополе. Хlаьта СССР территорe тlа каттахьа мара из нийсуэ доле хlама а да из. Из моаетта каша диллад хоавлла качъуллам хlама доархlаш. Шиниазьа lурташ а доахкар дох. Ахча а дерхlаш делаш цо мел хьа вьюккай а хоаола а кlама йолаш. Ткъо бlаь Ерда яхача храма юкъерча каша из маца кхьачад а ха хала да. Бакъда цу каша хачи хlамаши маца ехдий хийт цо.

Кашмашка кораьнча хlамашта юкъе къаьстта геркам тlабохийта безаш я кхага пхьегlаш. Шоай формашка, орнаментага, хинтага диллача Къилбаседа Хlаррийче, станице Змейске гlехьарча хамарча аланскн катакомбашка нах дlабехкача кораь XI—XII бlаьшерешца хиннай акаш С. С. Кузнецовен В. А. Кузнецовен юшараш санна я уж. Уж моттигаш lехкараша лерхl цига кораь хьага пхьегlаш Закавказера, къаьстта аьлча Грузера ею. Из иштта хилар бакъду, гуржий культурни вахарца органически ювзаенна хиннача Ткъо бlаь Ердера кораьнча кхага пхьегlанга а. Цхьабакъда, цу ювцача хана бlаьшерашка тьалха дена цига хьалхаш хиннача Грузе цу тайпара йола пхьегlаш-ц кораяьнна. Хетаргахьа, уж лакхехьа йийца пхьегlаш хьаялара доаш къоаста из дуп латтаргда кхы тlаэша материалаш кораяьнна.

Ткъо бlаь Ердана къулбехьемалхбоалехьа лаьха гучадаьнна кашмаш шоай конструктивни башхалонашка, тlиппцлошьяра техникага, диллача Къилбаседа Кавказе кораденгlарги малхбалеи вариант санна да. Аьхка гучадаьннача кашмашка, каша ахчана хиннача хlамашкаи, стратиграфически земанка даллача, оаха царех лерхl IX—XII бlаьшерашка хиння хlамаш.

Ткъо бlаь Ерда ислешта юхе тхона хьы а вах дlабехка цу моттиг корайяр. Шоайла вlашц тара я йолаш. Бакъда цу лакхе йийцарел эрган-м а уж.

Иштта я Ткъо бlаь Ерда храм археологически дахкара итогаш. Хlаьлипай академика Г. Н. Чубинашвиле датаровкаш цlаьхха я бакъьаш йола керда данные. Ткъо бlаь Ерда храм хьаяра за юхакъоастаеш дола деррига бахьдараш долаш да. XII бlаьшере Ткъо бlаь Ерда хьаьяй, яхаш lилма литература тlа дувцар (йоазонаш нисса из лешраха интерпретацеи Д. З. Бакрадзе оттаьь IX бlаьшере на хьарахlача) оттадаь да из храм паччахьа Тамаре хиннай яхаш моттигерча сказане тlа дувцачоли хlаьта иштта храм шоасиамбалли техка из хиларахи. Из ха къаьстта чlоагlйир проф. Е. И. Крупнова Ткъо бlаь Ерда техачуа тlехьагlа.

Тlачьа тlайохкlаоа хана Ткъо бlаь Ерда храм боккъонца тахкаран гlалгlай даьна чlоагlа дола доархlаш хиннa из шарача зlамак ше санна дар кхы долча памятникашца археологически тохкаш объективно исторически дашхарон кхы а кlоаргаllен къахьгlен доалийтаргда Гlалгlайчен историе дешаш.

Г. ГАМБАШИДЗЕ,
археолог.

СУРТА ТlА: (лакхехьа аьрдехьа) Ткъо бlаь Ерда реставраци е йолаеннчул тlехьагlа (аьттехьа): кизгах даь пела.

Автора сурташ.

Тахана кхоанеи хурlда

12 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цlерагlара майда. 20.00. Хроникально - документальни фильмаш хьокхаргда.

В. И. Ленина цlерагlара культура Дворец. 14.30. «Хургвой бlухо» яхача клуба заняти. «Бежарашка болча социалистически мехкий тlема доттагlал — пролетарски интернационализма ленински идеяш бакъйир» лекци. 14.00. Духовой оркестра концерт. 15.30. «Мукъа сигле» яха ТЮЗ «а» спектакль. 20.00. Халкхарий сайре.

Химикий культура Дворец. 14.00 — «Хьа ханархойга» лаа бераштa йола беседа. 15.00. Советски района художественни самодеятельноста концерт.

«Красный молот» завода культура Цlа. 17.00. Турпалхой — урролашкара кинопутешестви.

А. М. Горьке цlерагlара клуб. 17.00. Халкъашта юкъерча хьалат йола лекци. Тематически кино хьокхаргда.

КИМ цlерагlара клуб. 17.00 — «Бераш харц гlулакхаш лелабар бехьанаши уж кхолла хьалхи царна лоаттабу къовсам» лекци. 20.00. Кагирхой салоlама сайре.

13 декабре

В. И. Ленина цlерагlара майда. 20.00. Хроникальни - документальни кинофильмаш хьокхаргда.

В. И. Ленина цlерагlара культура Дворец. Халкъа суде харжараштa хетадь харжарой салоlама да. 12.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 14.00. Вокальни балетни студенишка дакъалоацарий концерт. 15.30. ТЮЗ «а» творчески отчет. 17.00. Духовой оркестра концерт. 20.00. Халкхарий сайре.

Химикий культура Дворец. 9.00 12.00. «Совеки мехка ашарашка даlувгlалаш» духовой оркестра выступлени. 11.00. «Тхона илла даlа а вахар кхолла а гlо ду» яха эстрадни концерт. 12.30. Документальни фильмаш хьокхаргда. 14.30. «Фильтр» яхача вырт бригада концерт.

Просвещене болхлой Республикански Цlа. 9.00. «КПСС XXIV съезда нихьабоагlа мохк». 11.00. Хьехархой ветераний хоровой коллектива выступлени. 13.00. Хьехархой Цlен ансамбля эстрадни концерт. 15.00. Хроникальни-документальни фильмаш хьокхаргда.

КИМ цlерагlара клуб. Пролетбата цlерагlча ДК оркестра духовой оркестра концерт. 12.00 «Электроприбор» завода художественни самодеятельноста концерт. 14.00. Документальни кинофильмаш хьокхаргда.

«Красный молот» цlерагlара культура Цlа. 11.30. Харжархошта лаьрхlа художественни самодеятельноста концерт. 10.00. Документальни кинофильмаш хьокхаргда. 17.00. Бетховен ваь 200 шу дизара хетаь беседа.

Консервни завода клуб. 8.00 — 12.00., 14.00 — 18.00. Харжархошта лаьрхlа ашарий концерт (грамзапись).

А. М. Горьке цlерагlара клуб. 10.00. Художественни самодеятельноста концерт. 12.00. «Пролетбата» цlерагlара ДК художественни самодеятельноста концерт. 14.00. «Вокхлаберашта а зlамигаберашта а бола фаьлг». Кино хьокх.

I. ХАШАГУЛЬГОВ.

Л И Й Г

БЕРАШТА ДОЛА ДУВЦАР

lай дар из. Лоа уллар цу хана. Доккха лоа. Цхьа цlе говр яр тха. Хьажъюкъе кlай чукьар а доаллаш. lалаьлай, ма маса а яр-кх, я-м! Хьехкача, цуя хьалхе йоалаш говр ацар тха юртlа. Из дlа а ена, хьунагlа дейтар сон вотин. Воти тlаьхьашка вагlар, соалоза тlа са — хьалкешка лехкаш. Шоане довзий эш сона, Гlин ваьха къовкаш яхаш цхьа къовхаш да тха хьунагlа. Из сенна вахьа а хац сона, ...ал гаьна цига а веха, ше цхьаь... Вотега хаьттадар аз Дуниа а хазар.

— Укхаза хоза, паргlата йолаа-даь ваьха хургва-кх из, — аьлар воте. Со зlамига волча кана дехаз иштта цlи йоакхаш хьайоагlа е моттиг.

— Дуняь за йий, воти, хьо зlамига хинна?

— Даьра ч-ах... Цхьа къоазтикъа шу-м хургда...

— Оввай, из дукха ха я чlоагlа! Тlаккха мел воккха вар хьо цу хана?

— Хlанз хьо миссела ялх-вора! шу даьчна... — велаакъежар воти.

— Тlаккха-м воккха хиннав, — аьлар аз. — Ноа!..

Говро борап сихдир.

Ма хоза хул-кха lай хьунагlа! Лакхе шортта го а боехаш, цхьамишта аргдар из, седкъилгаш дий, зlамига-зlамига, сийрдасийрда седкъилгаш, уж мо хьувзаш lолег лаьтта кlайча лай чоалпаш. Ейнайий шоана бlаьстач юкъе зиза теха агlа дитт-комараш? Уж санна хул lай хьунагlара гаьнаш...

Цхьабакъда, из дец со шоана хlанз дувца воаллар-м. Со дувца воаллар да — тховшта дейна лийг. Дийна лийг! Сона дейр из хьалхагlа. Воти цунгахь букъ болаш вагlао «Хьайл, хьайл», — аз аьлча мара хьа а вирзенаар.

— Фуд шига? — хаьттар цо, цецаьнна.

— Хьайл, дlа латтар — дlаьлехкар аз говр юха а эз. Бакъ пхи гlа мара тхоне гаьна доацаш латтар из. Соча хецар из фуй. Со-м пхьеган а мотташ вар. хlама аьлча, пхьеган сона ейна тхозй Мlазй абета тlа. Хlаьта лийг сона хьалха гуйдар. —

— Пхьеган йий из, воти?

— Яц. Пхьеган иштта мича хул кхы. Лийг да.

— Лийг!!

— Хlаа.

— Хьалецал из, воти.

— Лоацалургдий из!

— Сонъ-м лоацалургда. Со маха ва..

— Ваlа, ваlа такхалча. Хьерадаоргда lа из, — соалоза чура ций топ эьийцар воте. Шоаьъаь топ яр из.

— Воти, дуергдий цо из!, — хаьттар аз.

— Дуергда даьра-кх дlаихетам...

— Воти, ма тохал цуна из.

— Хlана? — кlиреенна сона бlаргаьенар воти.

— Къе ма дий цун... Долларг ма дий из... Цун нана а еларг ма йий...

— Нана!

— Хlаа..

—... Со-м из де веннавецар, — топ lохийцар воте, — lа фу оал кьамка веннавар. Лийга топ тоха мегаргьяц. Хlаманна, ноанна аьхка дец из. Ваьшта, из-м аьхка а дец... Дог дика долаш сог хургва хьо, lалайг.

Лийг шортта дlадоладелар. Из додаш шоаште дайнадепаре хоаргдар шоана. lалаьлай, ма хьаза а додар-кх дага-м! Из ше а дар хоза. Из мо тоам болаш хlама дайнадецар сона. Лакха, диткъига когаш а долаш, кура аьбаь корта а болаш.. хlаьта бlаргаш... Цун бlаргаш... Сага дараш мо дар уж. Оакъара бесса дар ше. Дими а бар (воте-м дими бац йоаккар из — цlог да) лоа санна кlай.

— Ай, вайх кхера а мича кхер из-м! — аьлар аз.

— Кхерац, вай шийна хlама дертдоацандаь. Шийна хlама дехок мара кхерац из-м.

— Цунна санах тоа из!

— Хов даьра цуна-м... Дог цlана де цун, бера санна. Хlаьта дог цlана долчоа дукхо ка дитпад... Дlалалла вай говр.

— Ноа!..

Лийг кхоссадена, кхоссадена, даза хьуна юккъа чуйккхао.

...Цу бус наб иназр аз из дуккьал латташ. Лийг де мегаргдац. Воте а дезар из. Дог цlена долаш да, йоах, из бер санна.

Халкъа багахбувцамцара

Дика хьал-м да...

Цхьан дама воаллача сагага хаьттад. —

— Фу хьал да хьога?

— Даьра хlана-хlана лоац-кх се яхаш сагот деш лийнначул хикагlа-м да, аьннад цо.

Фу де воала-теш

Даггара лехкаш кахьата паьдар з. сихьаь етlаш фата а йолаш летхача сакъердама ше тlаккхьачача цхьан сага яьхад:

— Цу пандар лекхачо-м на! ма лелаоара. уж гемеш еттар фу да воала-теш?

Дlабахьар ца кхераре...

Няьхь юкъе lобукаш мара яб гучьнаар аз. — аьннад бlехало. Фуа яьнна саг тlаккхьача муш ба моттиш се дlабахьар ца кхераре.

Фу аш хьога...

Влаагlкхийстаа воаш вола цlа къовнаш. Фуд — малах аьнна хеттар даьчуэ тlехьагlа. вlаший къасташ цхьане алинад:

— Аз де гlулакх дай, ахе хlама эший хьона? —

— Даьра хьога даларе пхи сом-м эшаш сона, — аьннад вокхо.

— Пхи сом-м дац. кхы фу эш хьона? — яхаа доттагlчо.

Дlаяздирь — Мальсагов Або.

ШЕЛАЛАХ КХЕРАШ ЙОАЦА ТЕХНИКА

60 градус шелал хилча нердача автомобила сетташ йола шинаш пластмассовичара чара даст... Киага санна оаталуш хул метала. Автомобилаш, экскаватораш, подъемни кранаш, электрически оборудованеш — йолла хlама балха юкъера йоал Сибарегlен къилбаседие чlоагlа шелал йоаеннача хана.

Из крайкапераме хlана сага новкъостал деш а дlахо йодача хана укхаза цун кхоллаетта дlоттарейолаш а йола техника къаьстта шийн тайпара хьае еше я.

Томске, кабельни промышленноста lилма - тохкама институте укх тlеххьарча шерашка хийцадаьа 60 градус шелал лоадуш йолча сеттача кабельни проводник 10 совгlа тайпа. Уж текхий Магадана приисканшка. Норильски предприятешка. Томски области къилбасе техьарча буровой скважинашка. Наьна кlант тайпа из ССР е хьаша ... хьалхарча форда ша делача «Северное Сияние» яхача электростанце тlа. Заполярни дуккхача предприятешка.

Томски тохкамхой доархlамеча балха нихьоагlача степена Дипломе а сипе белгалбаьккхаб СССР халкъа боахама кхоагlаммагий Выставке. Хlаьта балхий кулгалхочоа, технически lилмай кандидата Короплева - Ксения ВДНХ Дошо медаль енай.

Сибарегlача дуккхача леспромхозашта, рудникашта, кlора шахташта лаьрхlа керда, саттаи, шелал лоалуш йола кабелаш дlахо хийцаш я институте.

Укх гергара хана институто къоастаде дезаш дола чоалхане декхар — из да шелал лоалуш цу ихьаи хьана па йоагаш йола кабель хьаир. Чоалхане хилар гехьа латт аьлча, из латт. Йоагаш йоацача чlоаланча качучка 35 градус мара шелал лоалуш да хилар.

— Хlанз институте тохкамаш деш я химически промышленноста тела материалаш, — яхаш дувц института директора заместителя Дмитрий Румянцева — Йоагаш доаца чlор тlа а доаллаш йола кабель кастта Къилбаседерча шахтерашка кхачаргхаярга доггоадаш да тхо.

Нонна ЯМПОЛЬСКАЯ,
АПН корреспондент.

КОСМОСА ТУРПАЛА МОНУМЕНТ

Городе Енакиево — Донбасса йоаккача индустриальни центре боппзоа бlаст егlад летчика космонавта шозза Советски Союза Турпала Береговой Георгена.

Бена ша Енакиеве дlаяхаь космонавта, кьадьегана биографи металлургий коллективе дlайолаелай. Эттара хьалха хайнав из самолета фунвала хьалхеника.

Монумент хьаьй РСФСР заслуженни художника. Паччахьалкхе премие лауреата Постников Георгии искусствоведене кандидата архитектора Лацис Юрен проектаlа.

Алексей ШКАРБУН,
АПН корреспондент.

№ 2 йолча школа - интерната дешархоша «Зарница» яхача ловзарах ловзаш городе 2-гlен Республике 3-гlен моттиг яьккхай. Цу ловзаре дакъа лаьцача дешархоех дикагlбараш Артеке хьонача эрмейший слете хиинаб дукха ха йоццаш.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) Артеке хиннача слете дакъалаьца: Т. Псунукова, А. Ианса, А. Курбанови Р. Автаеви шоаш дайтача совгlаташка хьожаш ба.

В. ДЗИСЯКА сурт.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Укх деношка КПСС Нохч - Гlалгlай обкома пропагандан агитаци отдела № 23 йола «Агитатора блокнот» араяьнна. Цу тlа беседашта политинформацешта лаьрхlа дукха материалаш я. Кастта халкъа суденхой заседателаш харжаш хургдолча харжамашта хетаь я КПСС обкома инструктора Р. Макарычева язъяь статьи. «Парте съезда — ударни къахьегам» яхача рубрикана кlал Х. Макиева корреспонденци дуц Гудермесски районера «Кавказ» яхача колхоза Арсанбиев Ярагlе кулгалдеча комсомольско-катерхой бригада къахьегама толамаш. Хургйолча КПСС XXIV съездаца бувзам болаш я нутlара лекцешна, докладашна, беседашна тематика.

«КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхочашъе» — яхача рубрикана кlал кепатедай «Хьайбаш лелаяэрий доархlаме декхарашъ» яха КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе заместителя Н. Плескина статья.

Энергетика цlейна хетаяй «Советски энергетикай цlей» яхача материалай подборка.

«Наурски районера застоканцоакаш» яха статья я «Агитаце опытапара» яхача разделе.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

НИЙСАЧА НОВКЪА

Атта дац продавец ше хила везавалийта. уж берригаш а раьза хургболча тайпара царна гlуллакх де. Хьинар долаш, хилараа совгlа лакха культура болаш хила веза вай хакара продавец.

Цу тайпара я Малгlобека райпо бьаькадаьрий № 2 йолча ларка цу латта продавец Хамхоева Марина. Махбеча учрежденешта юкъе эттара халагlа йола участок я кийн боахаргоарааш долаш тика. Хlара дена дукха нах бу цу тика.

Хала дезе а Маринас шай болх цlенни дечер бу. Ткъо шу дере далакха йолча продавеца цу тикачу болх бу даь цу да. Цу юкъа дуккхаза премеи а телаш белгалдаьхад цун дика гlуллакхаш райпо кулгалхоша. Иштта дез тlара бархал а оалаш къонача продавецах дукхи дlайзла деташ язааь хаа баьи предложенеш чнижка тlа цадарханна а хlаьта цу книжка тlа Маринас болх бечаьрна хинтала халба.

Шай доаза ктш а лакхье эланчо институте дешаь яха лерхl Маринас.

Т. САИТОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоалеи Грозные хулцалун морхаш а болаш, лоалаз йогчан а йоацаш, къилбаседа - малхболехьара гlийла гlаьлхьача боарама кхоачаш мух а тьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 0 градусе ... гlолла ... Грозне 1—3 градусе шийла хила а тарлу. 13—14 декабре морхаш а йолаш, цхьайцайолча моттигашка лаьгlо лоа а делхаш ха хила а, фегара температура бийсашка 1—6 градус шелал йолаш, делошка 2 градус шелалгара 3 градус йовхалга кхоачаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгlа, хьажа

РАДИО
12 ДЕКАБРЬ

8.30 — Чайковский. 1-ча концерташа 2—3 йола дакъа (эрсий меттала). 8.50 — Реклама. хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 9.22 — «Къонах» (эрсий меттала). 10.00 — Кавказа lубре» яха радиожурнал. 17.00 — «Цlаи хесто а се Даьке» яхача цикла да музыкальни передача Нохч-Гlалгlай эшараш (эрсий меттала). 17.40 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 17.35 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.25 — Юртабоахаме хьалхалаттораш доа концерт (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ
12 ДЕКАБРЬ

16.45 — Советски района художественни самодеятельноста концерт (нохчий меттала). 17.30 — Литературни театр. Пироговах дола дувцарш. 18.15 — Дуне халкъашта юкъара обозрени. 18.30 — «Знание» яха lилман-популярни киноптрограмма. 19.30 — Керда халкъа судьяшка харжамаш ду. Нохч-Гlалгlай АССР Лаккехьарча Совета Президиуме секретаря Склокина выступлени. 19.45 — Шора. береш. 20.15 — Игра оал Майи Кристалинскаяс. 20.45 — Пристли. «Мало» ... улица» яха телевизионни спектакль. 1-ра сери. 22.15 — Советски кино мастераш Бениянс.

РАДИО
13 ДЕКАБРЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газете обзор. 7.16 — «Ленинан наьк» газете обзор. 7.25 — Хоамаш, реклама. 8.25 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 16.15 — Бlухой заьаьих доа концерт (гlалгlай меттала). 15.40 — «Самукъаьача тахгlе тlа» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 16.00 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 16.10 — Концерт. 16.45 — «Къона тlехье» (нохчий меттала). 17.00 — «Поземка» яха Светова дувцар. Романова стихаш (эрсий меттала). 17.30 — Новкъостий, шун письмойх доа концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ
13 ДЕКАБРЬ

10.30 — Телерклеве Грозненски студе программа. 14.05 — Кагирхошта. «Девушка не трамвайне» яхе художественни фильм. 15.30 — Спортивни передача. 16.15 — Идеологически фронта бlухой. Пропагандисте Чапаев (гlалгlай меттала доккха). 16.25 — Самукъане, теркам тlеоьша, вайзане. Пионерий дворецера трансляци. 17.25 — Музыкальни пауза. 17.30 — «Маска йоаха паччахь» Форлах йола маф. Автор ве телевиденни рекном обоgреватель Зерин. 18.00 — Хоккей. 20.30 — Пристли. «Малайка улица». Телевизионни спектакль 2 сери. 21.40 — «Кинонекъбархой клуб». 22.40 — «Къаьнача Тбилисе балиш» яха фильм-концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам. — 3-38-11; белхехкаяна секретара — 3-34-38; партийни вахаран культурни промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательстван типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный. ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05244. Заказ № 12524.